

A-1328

INSTYTUT TURYSTYKI
Zakład Naukowo-Badawczy
w Toruniu

Koncepcja funkcjonowania turystyki i rekreacji w Toruniu

Praca wykonana na zlecenie Urzędu Miasta w Toruniu
z dofinansowaniem Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki
w Warszawie

Zespół autorski:

dr Jan Owskiak

dr Janusz Sewerniak

mgr Grażyna Andrzejewska

mgr Jarosław Błotny

Grażyna Miętkiewicz

***Konsultacja: doc. dr inż. arch. Romana
Przybyszewska-Gudelis***

Toruń 1993

Spis treści

	strona
I. Wstęp	1
II. Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej Torunia	3
1. Położenie i dostępność komunikacyjna	3
2. Walory turystyczne i rekreacyjne	5
2.1. Walory kulturowe i przyrodnicze	5
2.2. Zagrożenia walorów	7
2.3. Możliwości wzbogacania walorów	8
3. Infrastruktura i usługi turystyczne	9
3.1. Baza noclegowa	9
3.2. Baza gastronomiczna	26
3.3. Baza sportowo-rekreacyjna	27
3.4. Biura podróży, informacja turystyczna, przewodnictwo turystyczne	28
4. Obecny system organizacji turystyki i rekreacji w mieście	32
5. Efektywność ekonomiczna działalności turystycznej	33
5.1. Rentowność wybranych obiektów, usług i inwestycji turystycznych	33
5.2. Wpływy i dochody z turystyki dla miasta	36
III. Ruch turystyczny i rekreacyjny w Toruniu	41
1. Materiały analityczne	42
1.1. Analiza ruchu turystycznego w Toruniu na podstawie notowań pojazdów na parkingu pod mostem drogowym	42
1.2. Wyniki badań ankietowo-sondażowych	48
1.3. Dane dotyczące ruchu turystycznego w wybranych obiektach i punktach kontrolnych	52
2. Synteza badań nad ruchem turystycznym i rekreacyjnym w Toruniu	53
IV. Atuty i słabości Torunia wobec możliwości rozwoju turystyki	57
V. Programowanie turystyki i rekreacji w Toruniu	58
1. Strategia rozwoju	58
2. Działania w ramach strategii	59
3. Priorytety w rozwoju turystyki i rekreacji	59
3.1. Działania marketingowe	59
3.2. Budowa zintegrowanego systemu informacji	61

3.3. Poprawa infrastruktury komunalnej i turystyczno-rekreacyjnej miasta	63
3.4. Podwyższenie jakości i skuteczności oddziaływania poszczególnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych	69
3.5. Kadry	74
4. Podział strategii na etapy	75
4.1. Działania krótkoterminowe	75
4.2. Działania średnioterminowe	76
4.3. Działania długoterminowe	76
Vł Wytyczne i wskazania do planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Torunia	77
Spis tabel	78
Spis rysunków w tekście	78
Załączniki mapowe poza tekstem	78
Załącznik (kwestionariusz ankiety)	79

I. Wstęp

Wraz ze zmianą ustrojową w Polsce turystyka staje się obecnie gałęzią gospodarki narodowej. Szacuje się, że w 1992 r. dochody z turystyki w Polsce przekroczyły 4 mld dol. USA. Dzięki otwarciu granic naszego kraju w ciągu ostatnich czterech lat liczba odwiedzających Polskę wzrosła z 7,5 mln w 1989 r. do 49 mln w 1992 r. Najwięcej turystów przybyło z Niemiec (30,7 mln), Czecho-Słowacji (8,3 mln) i krajów po byłym ZSRR (7,8 mln).

Dla Torunia szczególne znaczenie mają turyści z Niemiec. Jest to dla nich miasto tranzytu w kierunku Pojezierza Mazurskiego, gdzie w 1992 r. przebywało ponad 3 mln Niemców.

Obecnie w turystyce światowej obserwuje się silną tendencję do indywidualizowania wyjazdów. Turyści szukają możliwości poznania czegoś nowego i doświadczenia czegoś niecodziennego. Jedną z głównych atrakcji dla nich są miejsca o walorach kulturowych, takie jak: zabytki historii, muzea, zbiory etnograficzne, twórczość, czy imprezy kulturalne. Oferta dla turystów musi obecnie uwzględniać szeroki wachlarz produktów turystycznych dostosowany do zainteresowań różnych segmentów rynku. Taką ofertę może przedstawić Toruń, dla którego turystyka stanowi ogromną szansę rozwoju. Odnosi się to do pobudzenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców miasta, uruchomienia procesów powstawania nowych miejsc pracy, zwiększenia wpływów finansowych do budżetu miasta, uruchomienia działań aktywizacyjnych, powstawania nowych struktur organizacyjnych czyli ogólnego przebudzenia gospodarczego miasta.

Bardzo ważne jest również zapewnienie wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców miasta. Odnosi się to do wypoczynku codziennego, jak i weekendowego.

Celem prezentowanej pracy jest przedstawienie koncepcji funkcjonowania turystyki i rekreacji w Toruniu. Koncepcja bazująca na materialnych, społecznych i ekonomicznych uwarunkowaniach rozwoju tych dziedzin, przedstawia strategię ich rozwoju poprzez działania w sferach:

- marketingowej,
- informacyjnej,

- infrastruktury turystycznej,
- infrastruktury komunalnej,
- wzbogacania walorów,
- kadrowej.

Końcowym efektem pracy są wytyczne do planu zagospodarowania przestrzennego Torunia odnoszące się do zapisu nowych elementów dotyczących turystyki i rekreacji. Praca wykonana została z dokładnością skali 1:10 000.

II. Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej Torunia

1. Położenie i dostępność komunikacyjna

Toruń charakteryzuje się korzystnym położeniem w Polsce, zarówno w stosunku do najważniejszych rejonów turystycznych kraju, jak również głównych linii tranzytu turystycznego.

Przez Toruń przechodzi kilka ważnych arterii komunikacyjnych, mających znaczenie nie tylko krajowe i regionalne, ale również międzynarodowe. W Toruniu krzyżują się trzy główne kierunki drogowego tranzytu turystycznego Polski (rys. 1):

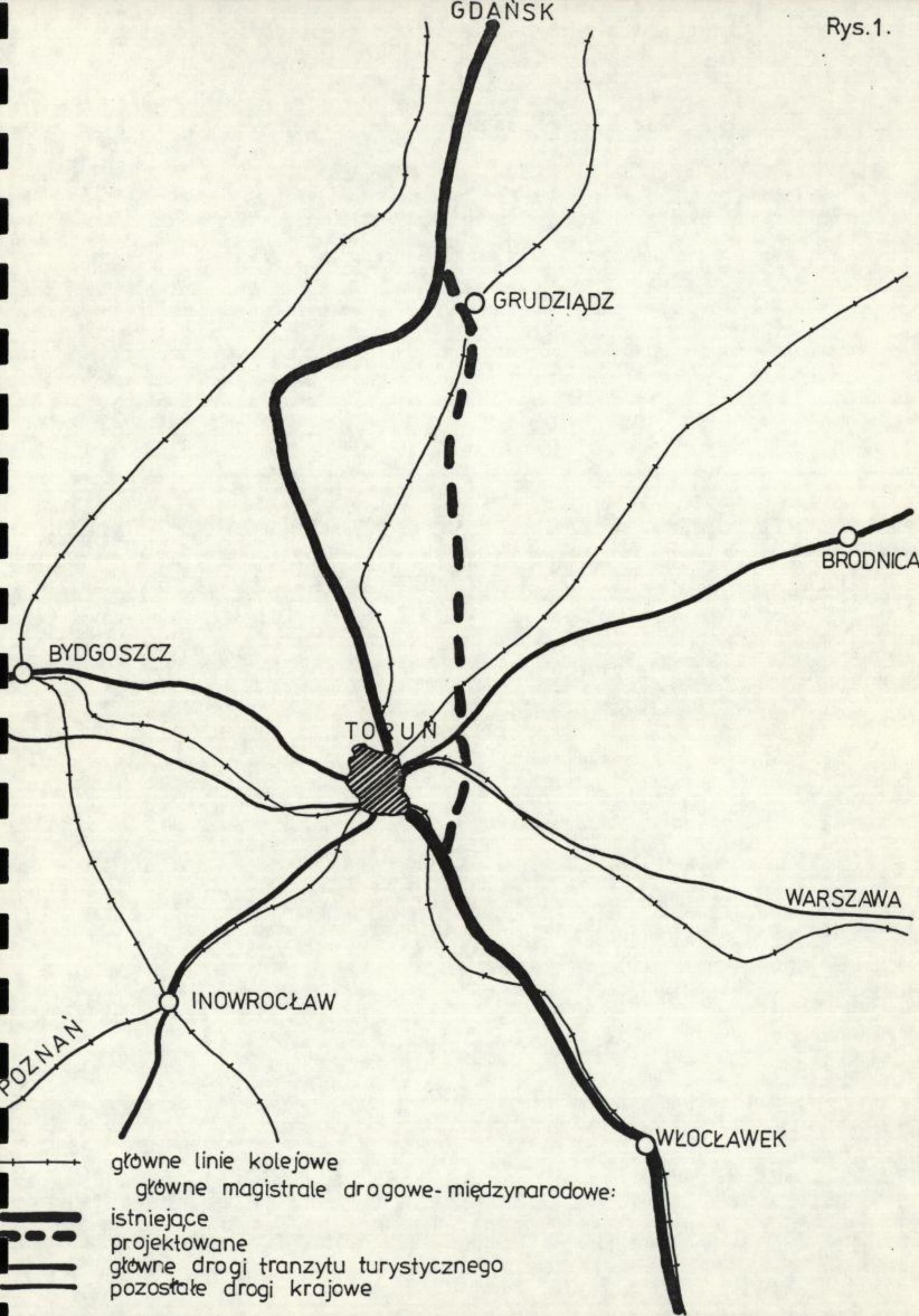
- kierunek północ-południe – jako element europejskiej trasy tranzytowej ze Skandynawii na południe Europy,
- kierunek zachód-północny-wschód jako element głównej trasy tranzytu turystyki głównie z Niemiec do północno-wschodniej Polski,
- kierunek wschód-zachód jako element krajowego tranzytu Szczecin-Warszawa (tranzyt ruchu zagranicznego pełni tu jedynie rolę uzupełniającą).

Spośród w/w kierunków najważniejsze znaczenie ma kierunek północ-południe. Znaczenie tego kierunku będzie rosło w miarę budowy autostrady przebiegającej w sąsiedztwie miasta. Według prognozy ruchu dla głównych autostrad w Polsce w 2010 r.¹⁾ na odcinku przebiegającym w sąsiedztwie Torunia należy spodziewać się ruchu około 21 tys. pojazdów na dobę. Jest to bardzo duże natężenie ruchu w skali kraju, gdyż np. natężenie ruchu na odcinku autostrady Łódź-Częstochowa przewiduje się na 27,1 tys. pojazdów, a na odcinku Warszawa-Stryków 25,4 tys. pojazdów.

W Toruniu łączą się dwa ważne odgałęzienia ruchu tranzytowego z Europy Zachodniej, głównie z Niemiec w kierunku północno-wschodniej Polski. Są to trasy drogowe: północna od Wałcza, Piły i Bydgoszczy oraz południowa od Poznania i Inowrocławia w kierunku na Olsztyn. Położenie to nie jest dotąd odpowiednio wykorzystane i znaczna część tego ruchu nie zatrzymuje się w Toruniu.

Istotną rolę w dostępności komunikacyjnej miasta odgrywać powinno w przyszłości lotnisko toruńskie. Po przystosowaniu przyjmować ono powinno ruch małych

¹⁾ K. Fiedorowicz, Międzynarodowe powiązania transportowe Polski. Stan i perspektywy, Instytut Turystyki Warszawa, 1992 r.

i średnich samolotów, w tym rejsów turystycznych. Mniejsze znaczenie w dostępności komunikacyjnej miasta odgrywa sieć kolejowa. Toruń znajduje się poza siecią kolejowych linii ekspresowych. Należy dążyć, aby włączyć miasto do sieci linii kolejowych tzw. transportu kombinowanego (system łączności z siecią krajową połączeń Eurocity i Intercity).

2. Walory turystyczne i rekreacyjne

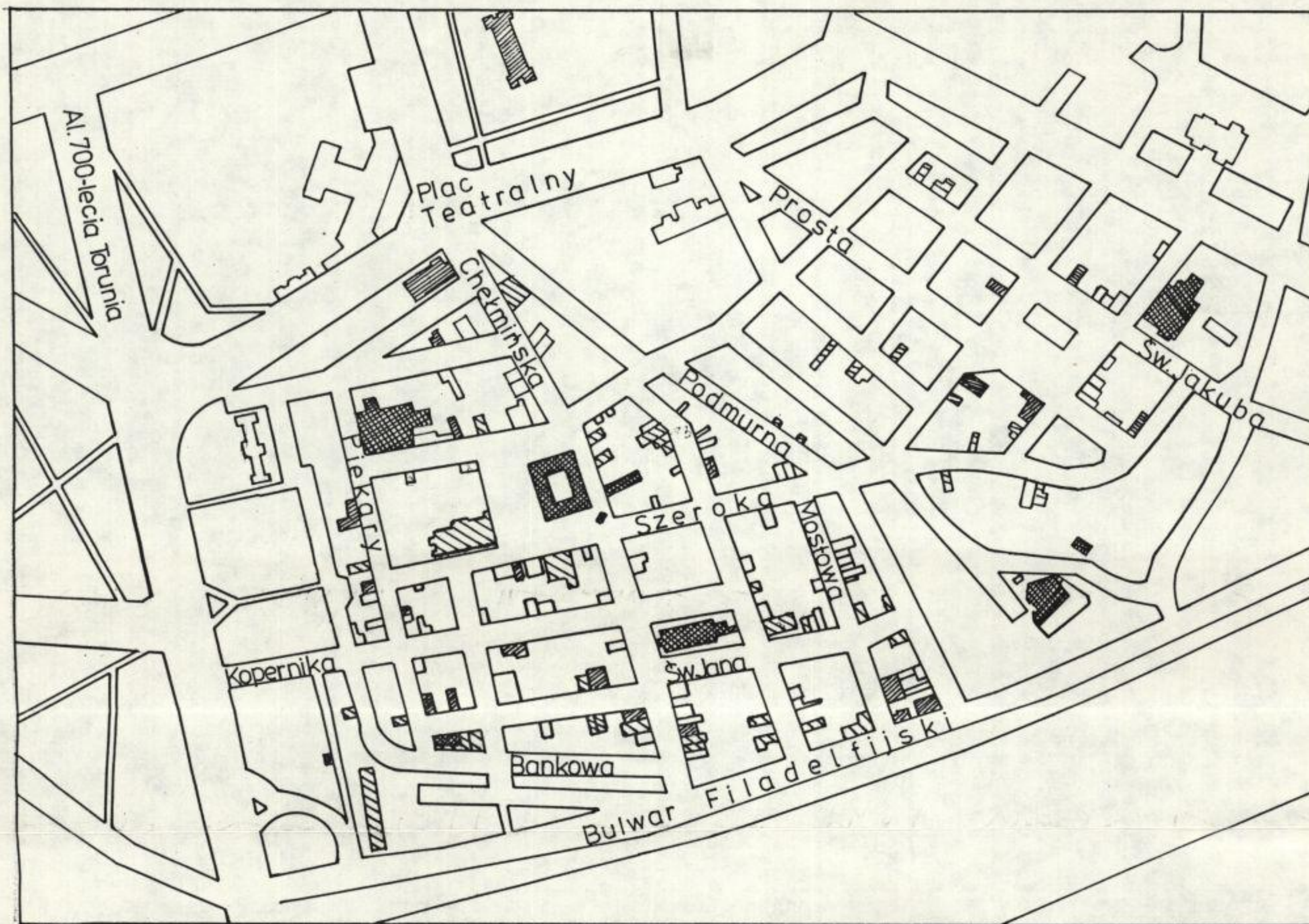
2.1. Walory kulturowe i przyrodnicze

Walory turystyczne i rekreacyjne miasta Torunia pełnią podwójną rolę. Stanowią cel dla ruchu turystycznego krajoznawczego oraz miejsce dla wypoczynku i rekreacji mieszkańców miasta. Szczególnie wysoką atrakcyjnością charakteryzują się walory krajoznawcze.

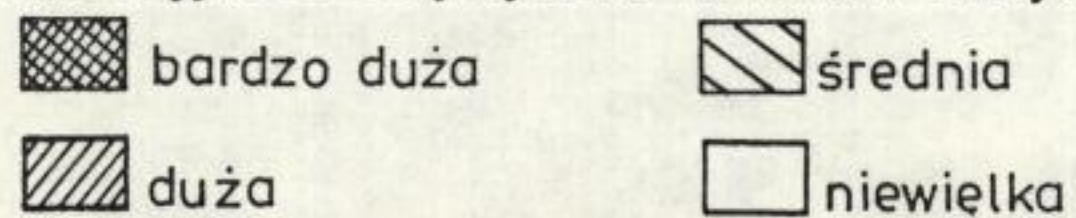
Toruń jest jednym z najbardziej atrakcyjnych turystycznie miast w Polsce. Jest on obok takich miast jak: Kraków, Warszawa, Wrocław, Gdańsk, Poznań, Szczecin i Lublin zaliczany do wielkich centrów krajoznawczych. Jedynie w Krakowie jest większa ilość (10 obiektów) zabytków klasy światowej niż w Toruniu (6 obiektów). Stare i Nowe Miasto prawie w całości zachowało swój średniowieczny charakter. Do naszych czasów przetrwało w stanie prawie nienaruszonym XIII-wieczne zaplanowanie ulic i placów. Wraz z ruinami zamku krzyżackiego tworzą one układ przestrzenny o najwyższej światowej wartości zabytkowej. Do tej klasy należą również kościoły: Najświętszej Marii Panny, Św. Jakuba, Św. Janów oraz Ratusz Staromiejski i kamienica „Pod Gwiazdą”. Poza zabytkami klasy światowej w Toruniu znajduje się jeszcze ponad 350 obiektów, które charakteryzują się wysoką atrakcyjnością turystyczną. Należą do nich: kamienice gotyckie, Dwór Artusa, pałac biskupów kujawskich, pałac Eskenów, pałac Fengerów, mury miejskie z basztami i bramami, budynek teatru, arsenał artyleryjski, zespół fortyfikacji twierdzy toruńskiej należącej do najsilniejszych tego typu zespołów obronnych w Europie. Jako walory krajoznawcze uznać należy także odcinki niektórych ulic z charakterystycznym klimatem średniowiecznym. Niewątpliwym walorem turystycznym (widokowym) jest panorama miasta od strony Wisły z jej przeciwległego brzegu.

Na podstawie przeprowadzonej szczegółowej oceny atrakcyjności turystycznej zabytków Torunia R. Przybyszewska-Gudelis i S. Iwicki (1973)¹⁾ wytypowali

¹⁾ R. Przybyszewska-Gudelis i S. Iwicki, Turystyczne zagospodarowanie przestrzenne Torunia jako wielkiego centrum krajoznawczego. Instytut Turystyki, Warszawa 1973.

Rys. 2. Atrakcyjność turystyczna obiektów zabytkowych

189 obiektów stanowiących walory krajoznawcze dóbr kultury (rys. 2) oraz podzielił je na 4 kategorie. Ilość obiektów w każdej z tych kategorii przedstawia się następująco:

- o bardzo dużej atrakcyjności turystycznej – 12 obiektów,
- o dużej atrakcyjności turystycznej – 26 obiektów,
- o średniej atrakcyjności turystycznej – 61 obiektów,
- o niewielkiej atrakcyjności turystycznej – 90 obiektów.

Elementami wpływającymi na zwiększenie malowniczości miasta są walory środowiska przyrodniczego. Należy tu wymienić: wody powierzchniowe płynące: Wisła, Drwęca i Struga Toruńska oraz starorzecza i sztuczne zbiorniki wodne, a także naturalną i kształtowaną zielen (mapa 1). Zieleń kształtowaną stanowią: parki i zieleńce, skwery i ogrody działkowe. Są to tereny spacerowe i rekreacyjne. Wypoczynkowo-rekreacyjną rolę spełniają powierzchnie leśne, które zajmują 2 843 ha (24,6 % obszaru miasta). Ich wartość wypoczynkowo-rekreacyjną oceniono na podstawie siedlisk leśnych i wieku drzewostanu. Wydzielono 4 klasy przydatności wypoczynkowo-rekreacyjnej lasów (mapa 1), a mianowicie:

1. bardzo przydatne do wypoczynku i rekreacji,
2. przydatne „ „ „
3. mało przydatne „ „ „
4. nieprzydatne „ „ „

Las bardzo przydatny do rekreacji i wypoczynku to: las wykształcony na siedlisku boru świeżego i boru mieszanego świeżego, o wieku drzewostanu powyżej 80 lat, to las o dużej odporności na degradację rekreacyjną.

Las przydatny to: bór świeży i bór mieszany świeży o wieku drzewostanu od 61 do 80 lat oraz bór suchy o wieku drzewostanu powyżej 80 lat. Do klasy tej zaliczono też bór suchy o starszym drzewostanie (powyżej 80 lat) ze względu na mniejszą odporność tego typu siedliskowego na degradację rekreacyjną.

Las mało przydatny to: bór świeży, bór mieszany świeży o wieku drzewostanu od 21 do 60 lat i bór suchy o wieku od 61 do 80 lat, oraz las mieszany wilgotny i las łęgowy w wieku drzewostanu powyżej 80 lat. Las mieszany wilgotny i las łęgowy pomimo ich stosunkowo dużej odporności na degradację zaliczono do tej klasy ze względu na niekorzystne warunki wilgotnościowe utrudniające korzystanie z różnych form rekreacji i wypoczynku.

Las nieprzydatny to: las o wieku drzewostanu poniżej 20 lat niezależnie od typu siedliska, na którym rośnie oraz las na siedlisku boru suchego o wieku poniżej 60 lat.

Pod względem struktury własności lasy toruńskie dzielą się na: państwowe, komunalne i prywatne. Lasy państwowe zajmują ponad 80 % powierzchni i są administrowane przez trzy nadleśnictwa: Dobrzejewice, Gniewkowo i Toruń. Lasy komunalne zajmują prawie 13 % powierzchni leśnej miasta. Występują one w 17 kompleksach. Administracja leśna dzieli je na spacerowo-wypoczynkowe i turystyczne. Podnoszą one również walory zdrowotne i widokowe terenów, na których występują. Lasy prywatne występujące w okolicy osiedla Kaszczorek zajmują łącznie 173 ha powierzchni, co stanowi około 7 % obszarów leśnych miasta. Ich przydatność rekreacyjna jest niewielka, gdyż wiek drzewostanów nie przekracza 60 lat.

Lasy na obszarze miasta Torunia pełnią również ważną rolę ochronną (mapa 1), jako:

- lasy masowego wypoczynku – tereny leśne w sąsiedztwie Rubinkowa i Barbarki,
- lasy zieleni wysokiej – ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem zakładów przemysłowych – koncentrują się głównie w części zachodniej i północnej miasta i w dzielnicy Czerniewice,
- lasy glebochronne – występują na zachód od fortu VII i na zboczu doliny Drwęcy – powierzchnie te wymagają odpowiednich oznakowań aby ich nieświadomie nie zniszczono,
- lasy uzdrowiskowo-klimatyczne – występujące w dzielnicy Czerniewice.

2.2. Zagrożenia walorów

Walory turystyczne i rekreacyjne Torunia są położone na obszarze zagrożenia ekologicznego. Szczególnie silne zagrożenia stanowią zanieczyszczenia powietrza pochodzenia przemysłowego, komunalnego i komunikacyjnego.

Najcenniejsze walory kulturowe Torunia (Zespół Staromiejski) zagrożone są opadem pyłu w granicach 100–150 ton / rok / km², przy dopuszczalnej normie 250 t/rok/km². Norma ta jest przekroczona jedynie w rejonie Jakubskiego Przedmieścia. W rejonach występowania lasów masowego wypoczynku opad pyłu jest znacznie mniejszy i wynosi w granicach 100 t/rok/km² (lasy w sąsiedztwie Rubinkowa i Barbarki). Wg informacji Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska w ciągu ostatnich lat obserwowane jest zmniejszanie się ilości zanieczyszczeń pyłowych powietrza atmosferycznego. W przypadku emisji SO₂ sytuacja jest znacznie gorsza. Odnosi się to szczególnie do terenów leśnych, na obszarze których przekroczone są

dopuszczalne normy imisji tego związku. Na obszarze Starego Miasta normy te nie są przekroczone.

Zagrożeniem dla walorów – szczególnie przyrodniczych – jest sam ruch rekreacyjny. Przy jego nadmiernym natężeniu degradowane jest podłoże, łamane są krzewy, gałęzie drzew. Jest to szczególnie widoczne na obszarach leśnych o słabych siedliskach (np. kompleks przy ul. Bema, uroczysko Bielany, Rubinkowo). Zdegradowane powierzchnie pozbawione są całkowicie runa, a systemy korzeniowe drzew są odsłonięte.

Ze względu na silne zanieczyszczenia niedostępnymi dla rekreacji są wody powierzchniowe Torunia. Jedynie w okresie zimy – przy odpowiedniej grubości lodu – niektóre z nich nadają się do urządzania ślizgawek.

2.3. Możliwości wzbogacenia walorów

Wzbogacenie walorów kulturowych zespołu staromiejskiego można prowadzić dwutorowo, a mianowicie jako:

- rewaloryzację zabytków zniszczonych i zaniedbanych, która odbywa się zgodnie z przyjętym planem i możliwościami finansowymi miasta, czy właścicieli danych obiektów,
- uatrakcyjnianie obiektów zabytkowych poprzez oflagowanie porożkami nawiązującymi do średniowiecza Ratusza Staromiejskiego, ozdobienie koszami kwiatów fasad budynków Rynków Starego i Nowego Miasta, mycie raz w tygodniu ulic i chodników zespołu staromiejskiego, tworzenie na niektórych podwórzach letnich kawiarni lub miejsc wypoczynku dla zwiedzających, uporządkowanie bram i podwórz, wprowadzenie reflektorów podświetlających najważniejsze zabytki w każdą piątkową i sobotnią noc, wprowadzenie jednolitego – nawiązującego do tradycji historycznych – stylu oznakowań i szyldów, zdecydowane poprawienie oświetlenia ulic Starówki.

W przypadku walorów rekreacyjnych wzbogacenie powinno polegać na odpowiednim ich zagospodarowaniu oraz podjęciu działań w celu zdecydowanej poprawy stanu środowiska (głównie wód powierzchniowych i powietrza atmosferycznego). Propozycje odnośnie zagospodarowania rekreacyjnego terenów przedstawiono w dalszej części pracy i na mapie 2.

3. Infrastruktura i usługi turystyczne

3.1. Baza noclegowa

W Toruniu znajduje się w sumie, wg stanu na 30.XI.1992 r., 31 obiektów noclegowych o łącznej liczbie 2 528 ogólnodostępnych miejsc noclegowych. Baza ta jest bardzo zróżnicowana pod względem standardu, wielkości, oferowanych cen, usług towarzyszących i znajduje się w rękach różnych gestorów.

Poniżej przedstawiono charakterystykę użytkową obiektów bazy noclegowej (tabela 1) z komentarzem, a następnie przedstawiono najważniejsze cechy tej bazy związane ze sposobem i natężeniem wykorzystania. Najbardziej szczegółowo rozpatrywano jeden obiekt noclegowy (hotel „Pod Trzema Koronami”) z zastosowaniem metody rejestracji hotelowej (analiza danych meldunkowych wg ksiąg meldunkowych).

A. Charakterystyka użytkowa

Pod względem rodzajowym w Toruniu wyróżnić można następujące grupy obiektów bazy noclegowej:

- a) hotele – 12 obiektów o 1 062 miejscach noclegowych,
- b) hotel pracowniczy – 1 obiekt o 158 miejscach noclegowych (możliwe do wykorzystania w miarę wolnych miejsc),
- c) domy wycieczkowe – 3 obiekty o 171 miejscach noclegowych,
- d) schronisko młodzieżowe o 44 miejscach noclegowych,
- e) camping o 78 miejscach noclegowych,
- f) kwatery prywatne – 11 miejsc noclegowych w kwaterach turystycznych i 300 w kwaterach pracowniczych,
- g) pokoje gościnne – 9 pomieszczeń o 17 miejscach noclegowych,
- h) internat sportowy o 32 miejscach noclegowych,
- i) internaty szkolne i bursy – 7 obiektów o łącznie 500 miejscach noclegowych udostępnianych w zależności od wolnych miejsc (głównie w czasie wakacji, ferii),
- j) szkolne pomieszczenia noclegowe – 3 obiekty o 155 miejscach noclegowych.

Standard w/w obiektów jest zróżnicowany, stąd obiekty te przeznaczone są dla różnych grup turystów. Obowiązujące zasady kategoryzacji hoteli w Polsce pochodzą z 1985 r. (MP 25/1985) i wyrażają się w ilości przyznawanych gwiazdek (od jednej do pięciu). Pozostałe obiekty noclegowe np. domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe mają kategorie oznaczone cyfrą rzymską, przy czym najwyższy standard oznacza się jako kategoria I.

Tabela 1

Charakterystyka użytkowa obiektów bazy noclegowej w Toruniu wg stanu na 30.XI.1992 r.

Lp.	Obiekt (kategoria) ^{a)}	Gestor ^{b)}	Adres (telefon)	Pomieszczenia noclegowe	Liczba miejsc nocleg.	Usługi towarzyszące	U w a g i
1	2	3	4	5	6	7	
1.	Hotel „Helios” (****)	Orbis SA	Kraszewskiego 1/3 (tel. 250-33)	35 pokoi 1-osobowych 68 pokoi 2-osobowych 5 apartamentów (wszystkie pokoje z łazienkami)	181	- restauracja - kawiarnia - night-club - kasa walutowa - sklep „Pewex” - parking strzeżony (płatny)	
2	Hotel „Kosmos” (***)	Orbis SA	Ks. J. Popiełuszki 2 (tel. 289-00)	50 pokoi 1-osobowych 25 pokoi 2-osobowych 2 apartamenty (wszystkie pokoje z łazienkami)	108	- restauracja - kawiarnia - drink-bar - kasa walutowa - sklep „Pewex” - parking strzeżony (płatny)	osoby na delegacji płacą mniej
3	Hotel „Wodnik” (**)	OSiR	Bulwar Filadelfijski 12 (tel. 260-49)	3 pokoje 1-osobowe 22 pokoi 2-osobowych 1 pokój 3 osobowy 2 apartamenty	52	- bar-bistro ²⁾ - parking	1) ul. Ducha Św. 2) dla zorganizowanych grup możliwość przygotowania całodziennego wyżywienia 3) dla zorganizowanych grup możliwość negocjacji cen
4	Hotel „Polonia” ^{a)}	Heliotur (dzierżawa)	Plac Teatralny 5 (tel. 230-28)	11 pokoi 11-osobowych (w tym 9 pokoi z łazienkami) 21 pokoi 2-osobowych (z umywalkami) 11 pokoi 3-osobowych (w tym 1 z łazienką)	96	- restauracja - drink-bar	1) ceny pokoi są zróżnicowane ze względu na piętro
5	Hotel „Pod Trzema Koronami” ^{a)}	dzierżawa	Rynek Staromiejski 21 (tel. 260-31)	3 pokoje 1-osobowe (z umywalkami) 14 pokoi 2-osobowych (z umywalkami) 4 pokoje 3-osobowe (z umywalkami) 2 pokoje 4-osobowe toalety, łazienki, natryski na piętrze	60	- restauracja - dancing - drink-bar	1) ceny można negocjować w przypadku grup i długości pobytu

1	2	3	4	5	6	7	
6	Hotel „Pod Orłem” ^{a)}	Spółka „Jaks”	Mostowa 17 (tel. 250-24)	7 pokoi 1-osobowych 5 pokoi 3-osobowych (w tym 2 pokoje z łazienkami) 24 pokoje 2-osobowe (w tym 4 pokoje z łazienkami)	70	- bar szybkiej usługi	aktualnie z hotelu korzystają studenci hotel udostępniony turystom od października 1992 roku (remont w lipcu i sierpniu)
7	Hotel Garnizonowy ^{a)}	WP	Wola Zamkowa 16 (tel. 16-28-83)	6 pokoi 1-osobowych (z umywalkami) 27 pokoi 2-osobowych (z umywalkami) 2 apartamenty	76	- restauracja, dancing (w budynku obok) - świetlica - kawiarnia	świetlica udostępniana do celów noclegowych dla grup szkolnych ze śpiworami
8	Hotel „Zajazd Staropolski” (***)	„Gromada”	Żeglarska 10/14 (tel. 260-60)	6 pokoi 1-osobowych (z łazienkami) 30 pokoi 2-osobowych (z łazienkami)	66	- restauracja - kawiarnia - parking niestrzeżony	
9	Dom Wycieczkowy (kat. II)	PTTK Oddział Miejski	Legionów 24 (tel. 238-55)	10 pokoi 4-osobowych 3 pokoje 3-osobowe 8 pokoi 2-osobowych (wszystkie pokoje z umywalkami, łazienki na piętrze)	65		świetlica udostępniana do celów noclegowych
10	Dom Wycieczkowy ZDZ ^{a)}	ZDZ (dzierżawa)	Żółkiewskiego 37/41 (tel. 39-19-39)	5 pokoi 2-osobowych 12 pokoi 3-osobowych (łazienki, ubikacje na korytarzach)	46	- stołówka (możliwość wyżywienia całodziennego od 1.X. 1992 r.)	turystów indywidualnych przyjmuje się tylko w przypadku, gdy działa recepcja, kiedy są zamówione grupy
11	Dom Wycieczkowy „Renata” ^{a)}	Heliotour (dzierżawa)	Lipnowska 31 (tel. 279-72)	4 pokoje 3-osobowe 12 pokoi 4-osobowych (łazienki z natryskami ogólnodostępne)	60	- bar (w sąsiedztwie) świetlica	obiekt czynny od 1.X.1992 r.
12	Hotel „Mikołaj” ^{a)}	Kombinat Budowlany (dzierżawa)	Reja 25 (tel. 208-45)	20 pokoi 1-osobowych 18 pokoi 2-osobowych 47 pokoi 3-osobowych (łazienki, ogólnodostępne na korytarzach)	198	mini-bar (w sąsiedztwie)	dzierżawa od 1.IX. 1992 r. stali mieszkańcy (studenci, pracownicy) zajmują 191 miejsc, 7 miejsc przeznaczonych jest dla turystów

1	2	3	4	5	6	7	
13	Hotel ^{a)}	Spomasz	Grudziądzka 130 (tel. 230-61)	pokoje 2, 3 i 4-osobowe (pokoje 2-osobowe z łazienkami, w pozostałych pokojach łazienki w segmentach)	80	- kuchnia	obiekt czynny od 1.IV 1992 r.
14	Hotel „Refleks” ^{a)}	„Geofizyka”	Wojska Polskiego 20/24 (tel. 307-11)	2 pokoje z 13 łózkami, 78 pokoi z 15 łózkami, (pokoje z umywalkami, łazienki ogólnodostępne)	158	- kuchnia	ceny pokoi zróżnicowane w zależności od piętra
15	Szkolne Schronisko Młodzieżowe Nr 1 (kat. III)	PTSM	Rudacka 15 (tel.272-42)	2 pokoje z 13 łózkami, 1 pokój z 15 łózkami, 1 pokój z 3 łózkami (ubikacje, umywalki na parterze)	44	- stołówka - kuchnia (możliwość przygotowania śniadania i kolacji)	obiekt całoroczny
16	Camping „Tramp” (kat. II)	OSiR (dzierżawa)	Kujawska 14 (tel. 241-87)	16 domków campingowych 4-osobowych, 7 pokoi 2-osobowych w hoteliku (łazienki, i ubikacje na korytarzu)	78	- pole namiotowe, carawaningowe, (możliwość połączenia do prądu)	obiekt całoroczny
17	Kwatery prywatne	Heliotur (obiekty prywatne)	Rynek Staromiejski 20 (tel. 277-87) (lokalizacja kwater prywatnych głównie w dzielnicy Wrzosey)	pokoje kategorii II	11 ¹⁾ 300 ²⁾		1) kwatery turystyczne 2) kwatery pracownicze
18	Pokoje gościnne (kat I) Motel „Kryta Pływalnia”	Klub Sportowy „Elana”	Bażyńskich 9/17 (tel. 333-16)	8 pokoi 2-osobowych (z łazienkami) 1 pokój 1-osobowy (z łazienką)	17 (możliwość dostawki — 23)	- kiosk przed hotelem z małą gastronomią - parking niestrzeżony - możliwość bezpłatnego korzystania z basenu	obiekt traktowany jest jako pokoje gościnne, a nie hotel, gdyż nie posiada w sumie 15 pomieszczeń noclegowych
19	Hotel na lotnisku ^{a)}	Aeroklub Pomorski	Bielańska 66 (tel. 224-74)	1 pokój 1-osobowy 3 pokoje 2-osobowe 2 pokoje 4-osobowe 1 pokój 7-osobowy (łazienki, ubikacje na korytarzach, ogólnodostępne)	25 (docelowo — 35)		

1	2	3	4	5	6	7	
20	Internat Sportowy ^{a)}	Klub Sportowy „Apator”	Falata 98/102 (tel. 233-61)	5 pokoi 2-osobowych 5 pokoi 3-osobowych 3 pokoje 1-osobowe, 1 pokój 4-osobowy, (umywalki w pokojach)	32		
21	Internat Technikum Wodno-Melioracyjnego ^{a)}	Ministerstwo Rolnictwa	Batorego 43/49 (tel. 305-70)	wynajmowanie w miesiącach IX, X, IV, V, VI tylko w dniach od poniedziałku do piątku	ok. 20 (w zależn. od wolnych miejsc w internacie)	- stołówka szkolna	
22	Zespół Szkół Ekonomicznych — internat ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Sienkiewicza 40/42 (tel. 239-58)	wynajmowanie w piątek i sobotę	50		
23	Internat Technikum Chemicznego ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Osikowa 5 (tel. 39-84-84)	wynajmowanie w piątek i sobotę	100	- możliwość wyżywienia w szkolnej stołówce	
24	Internat Zespołu Szkół Samochodowych ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Św. Józefa 23/25 (tel. 286-98)	wynajmowanie w zależności od wolnych miejsc w okresie VI—VII	100	- możliwość wyżywienia w szkolnej stołówce	
25	Internat Zespołu Szkół Spożywczych ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Grunwaldzka 31/35 (tel. 250-00)	pokoje 4-osobowe	190		z działalności zrezygnowano w ciągu roku szkolnego 92/93 ewentualny wynajem: maj, czerwiec, kiedy nie będzie młodzieży szkolnej
26	Internat Zespołu Szkół Mechanicznych i Elektrycznych ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Św. Józefa 22/24 (tel. 235-80)		ok. 20 (w zależn. od ilości wolnych miejsc)		
27	Bursa Szkół Średnich nr 1 ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Słowackiego 45/47 (tel. 267-37)	pokoje 4- i 5-osobowe (łazienki ogólnodostępne)	ok. 20 (w zależn. od wolnych miejsc)		
28	Szkoła Podstawowa nr 4 ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Rydygiera 12 a (tel. 48-36-70)	4 sale z 8 łózkami (łazienki ubikacje -ogólnodostępne)	35	- świetlica - kuchnia - możliwość wyżywienia w stołówce szkolnej	od X. 1992 r. zgłoszono szkołę jako schronisko młodzieżowe

1	2	3	4	5	6	7	
29	Szkoła Podstawowa nr 8 ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Łyskowskiego 17 (tel. 48-56-70)	2 sale w „łączniku” szkolnym dla 2 grup wycieczkowych	60	- możliwość korzystania ze stołówki szkolnej	działalność obiektu w ciągu roku szkolnego
30	Szkoła Podstawowa nr 29 ^{a)}	Kuratorium Oświaty	Kosynierów Kościuszkowskich 6 (tel. 48-52-36)		ok. 60 (w zależ. od ilości wolnych miejsc)		możliwość zwiększenia bazy noclegowej do 120 miejsc
31	Hotel „Statek Kiliński” ^{a)}	OSiR (dzierżawa)	Turystyczna 135 (tel. 48-69-27)	10 pokoi 1-osobowych 20 pokoi 2-osobowych (łazienki ogólnodostępne)	50	- bar - organizacja imprez okolicznościowych na zamówienie, np. ognisko	obiekt całoroczny wykorzystywany w ciągu roku w około 10 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z poszczególnych obiektów

a) obiekty nie kategoryzowane.

W Toruniu wśród obiektów hotelowych znajduje się 1 obiekt 4-gwiazdkowy (Helios), dwa obiekty 3-gwiazdkowe (Kosmos i Zajazd Staropolski) oraz jeden 2-gwiazdkowy (Wodnik). Należy zaznaczyć, że na ogólnopolskiej liście hoteli reprezentujących wysoki poziom usług opracowanej przez Zrzeszenie Polskich Hoteli Turystycznych w 1992 r. znajdują się jedynie dwa hotele z całego woj. toruńskiego: Hotel „Orbis-Helios” oraz „Zajazd Staropolski”.

Pozostałe obiekty noclegowe charakteryzują się znacznie niższym standardem i przeznaczone są przede wszystkim dla mniej wymagającego turysty, głównie grup wycieczkowych.

Wśród wszystkich obiektów noclegowych wyróżnić można 3 grupy obiektów w zależności od standardu świadczonych usług (Tabela 2). Są to:

- a) obiekty w wysokim standardzie świadczonych usług – należą tu 3 obiekty o 264 miejscach noclegowych (10,4 % ogółu miejsc noclegowych w mieście),
- b) obiekty o średnim standardzie świadczonych usług wg określonych kategorii poszczególnych obiektów (658 miejsc noclegowych – 26,0 % ogółu miejsc noclegowych),
- c) obiekty nie kategoryzowane o zróżnicowanym poziomie świadczonych usług, zarówno wysokim i średnim, jak i obiekty substandardowe (np. hotel Statek Kiliński) – do grupy tej należą w sumie 22 obiekty o 1 606 miejscach noclegowych (63,6 % ogółu miejsc noclegowych).

W zależności od standardu obiektów zróżnicowana jest oferta cenowa. Korzystnym zjawiskiem jest wprowadzenie cen sezonowych na usługi noclegowe, co stosowane jest przede wszystkim w obiektach niskostandardowych.

B. Wykorzystanie bazy noclegowej

Stopień wykorzystania obiektów bazy noclegowej stanowi istotną informację, zwłaszcza dla potencjalnych inwestorów. Obecnie w warunkach gospodarki rynkowej i konkurencji między poszczególnymi gestorami bazy turystycznej dane dotyczące wykorzystania obiektów noclegowych są często utajniane. Zamieszczona poniżej analiza jest z tego względu niepełna i obejmuje – poza ogólnymi danymi statystycznymi Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Toruniu (tabela 3) dane z obiektów, które udostępnia dane w tym zakresie.

Na podstawie danych zbiorczych WUS można określić następujące wykorzystanie bazy noclegowej w Toruniu w układzie rodzajowym w okresie X.1991–IX.1992 r.¹⁾:

- hotele: 42,1 %,
- domy wycieczkowe: 9,3 %,
- schronisko młodzieżowe: 30,5 %,
- pola biwakowe: 25,3 %,
- domki turystyczne: 40,5 %,
- kwatery prywatne: 2,6 %,
- inne obiekty: 2,5 %.

Tabela 2. Standard obiektów noclegowych w Toruniu

Grupy rodzajowe obiektów noclegowych	Standard świadczonych usług (w nawiasach podano liczbę miejsc noclegowych)		
	wysoki	średni (wg kategorii obiektów)	brak kategoryzacji
1. Hotele	Helios (181) Zajazd Staropolski (66)	Kosmos (108) Wodnik (52)	Polonia (96) Pod 3 Koronami (60) Pod Orłem (70) Garnizonowy (76) Mikołaj (198) Spomasz (80) Na lotnisku (25) Statek Kiliński (50)
2. Hotel pracowniczy	—	—	Refleks (158)
3. Domy wycieczkowe	—	PTTK (65)	Renata (60) ZDZ (46)
4. Schronisko młodzieżowe	—	PTSM (44)	Renata (60) ZDZ (46)
5. Camping	—	Tramp (78)	—
6. Kwatery prywatne	—	Biuro Zakwaterowań (311)	—
7. Pokoje gościnne	Kryta Pływalnia (17)	—	—
8. Internaty szkolne i bursy	—	—	Internat Sportowy (32) Internaty Szkół Średnich i Bursa — 7 obiektów (500)

Źródło: opracowanie własne.

¹⁾ Liczba udzielonych noclegów w stosunku do potencjału poszczególnych obiektów (liczba miejsc noclegowych pomnożona przez jednostkę czasu, w przypadku obiektów całorocznych 365 dni, a w przypadku sezonowych 92 dni) określonego w sprawozdawczości WUS w Toruniu.

Tabela 3 Wykorzystanie bazy noclegowej w Toruniu w układzie rodzajowym w okresie X.1991–IX.1992 r.

Rodzaje obiektów noclegowych	Liczba osób korzystających z noclegów			Udzielone noclegi		
	Ogółem	W tym w obiektach całorocznych	W tym cudzoziemcy	Ogółem	W tym w obiektach całorocznych	W tym cudzoziemcy
Hotele	60 696	60 696	33 946	89 415	89 415	48 641
Domy wycieczkowe	5 731	5 005	3 171	12 363	10 766	9 063
Schronisko młodzieżowe	2 936	2 936	121	4 807	4 807	1 991
Pola biwakowe	1 340	—	—	5 120	—	—
Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	185	—	—	2 685	—	—
Kwatery prywatne	47	47	13	106	106	31
Inne obiekty wykorzystywane dla turystyki	33	33	—	462	462	—
Ogółem	70 968	68 717	37 251	114 958	105 556	59 726

Źródło: Wojewódzki Urząd Statystyczny w Toruniu.

Inny obraz tego zjawiska uzyskamy na podstawie danych z ksiąg meldunkowych. Wynika to np. z faktu, że w sprawozdawczości statystycznej podawane są często jedynie dane dotyczące liczby osób zameldowanych, co nie pokrywa się z faktyczną liczbą nocujących osób (np. meldunek dotyczy 1 osoby, a rachunek wystawiany jest dla 2 osób).

Obraz rzeczywistego wykorzystania obiektów związany jest z liczbą osób korzystających z noclegów wg danych z ksiąg meldunkowych, co przedstawiono w tabeli 4. Z danych tych wynikają przesłanki do analizy faktycznego wykorzystania obiektów, bowiem w zestawieniu uwzględniono okresy przestojów obiektów (np. remonty, sezonowość).

Na rysunkach 3, 4, 5, 6 przedstawiono zestawienie wykorzystania 12 obiektów noclegowych wg danych WUS w Toruniu. Analizę przedstawiono z uwzględnieniem udziału gości krajowych i zagranicznych.

Średnie wykorzystanie 7 hoteli (w tym o wysokim standardzie) waha się w przedziale od 40,6 % („Polonia”) do 67,7 % („Pod Trzema Koronami”). 5 obiektów hotelowych charakteryzuje się wykorzystaniem ponad 50 %, w tym 3 hotele („Zajazd Staropolski”, „Pod Trzema Koronami” i Hotel Geofizyki „Refleks”) wykorzystaniem ponad 60 %. Uznać to należy za duże i zadawalające wykorzystanie, bowiem obiekty noclegowe wykorzystywane na poziomie 50–60 % uznaje się jako w pełni rentowne. Należy nadmienić, że obserwuje się w wielu obiektach bardzo wysoki odsetek nocujących gości zagranicznych. W hotelu „Helios” goście zagraniczni stanowią średnio w roku 74,6 % ogółu nocujących, a w niektórych miesiącach ten odsetek jest jeszcze wyższy (VI.1992 – 90,8 %, VIII.92 – 91,7 %). Według ogólnych danych Dyrekcji hotelu „Helios” struktura narodowościowa kształtuje się następująco:

Niemcy	77 %
USA	8 %
Francja	5 %
Dania, Holandia, Belgia	5 %
Wielka Brytania	2 %
Skandynawia	0,5 %
Pozostałe kraje świata	2,5 %

W hotelu tym podaje się ponadto, że udział turystyki grupowej (wycieczkowej) stanowi 61,1 % ogółu gości, z czego 89,5 % z Niemiec, 2,4 % z USA, 2,0 % z Wielkiej Brytanii, 2,0 % z Francji, 0,5 % z Holandii, 0,5 % z Danii oraz 2,6 % z pozostałych krajów świata.

Tabela 4

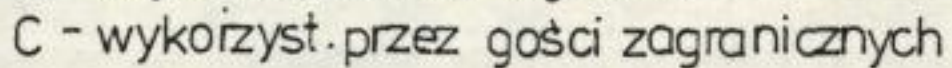
Korzystający z noclegów w obiektach noclegowych w Toruniu w okresie IX.1991–VIII.1992 r.

Lp.	Obiekt	Liczba osób korzystających z noclegów												
		IX.91	X.91	XI.91	XII.91	I.92	II.92	III.92	IV.92	V.92	VI.92	VII.92	VIII.92	Ogółem
1.	Helios	2 691	2 239	2 346	1 689	1 993	2 113	2 124	3 230	3 905	4 076	4 129	4 431	34 966
2.	Kosmos	1 670	1 660	1 074	913	1 138	1 221	1 081	1 681	2 284	2 006	2 402	2 161	19 291
3.	Wodnik	670	430	489	590	419	428	586	488	506	433	758	634	6 431
4.	Zajazd Staropolski	686	718	602	556	566	423	653	743	765	797	888	902	8 299
5.	Polonia	687	542	638	458	193	308	616	918	970	723	1 058	937	8 048
6.		584	544	446	518	335	560	711	631	640	572	547	425	6 513
7.	Camping Tramp ^{a)}	x	x	45	177	61	171	135	48	181	286	468	1 167	2 739
8.	DW ZDZ	115	221	37	147	184	345	148	154	193	261	44	163	2 012
9.	SSM	303	465	226	126	105	205	285	371	464	399	547	311	3 807
10.	Hotel Spomasz ^{b)}	—	—	—	—	—	—	—	451	414	172	164	211	1 412
11.	Hotel Refleks	212	162	244	224	342	275	322	436	463	147	146	170	3 143
12.	Hotel Pod Orłem	x	x	x	x	x	184	218	168	154	—	—	—	724
13.	Statek Kiliński	5	56	—	—	—	6	12	4	50	11	57	76	277
14.	Kwatery prywatne	1	5	—	—	—	—	—	—	4	2	8	28	48
15.	Hotel Garnizonowy	868	1 148	574	643	589	565	653	562	496	515	470	560	7 643
16.	Hotel Pod Trzema Koronami	441	429	499	399	437	343	250	267	299	217	371	475	4 427
17.	Hotel Mikołaj	596	790	573	268	377	337	545	401	290	299	239	286	5 001
18.	Pokoje gościnne ^{c)}	124	95	131	90	99	43	3	33	92	67	94	85	956
19.	Hotel na Lotnisku	45	34	9	60	4	2	33	8	25	8	12	20	260
20.	Internat Sportowy	65	36	41	42	73	42	45	41	55	33	31	54	558
21.	Internat Techn. W-M	—	—	—	—	—	—	—	—	36	110	—	—	146
22.	Internat ZSE	20	33	41	24	16	—	—	80	—	22	—	—	236
23.	Internat Techn. Chem.	—	—	—	—	—	—	33	50	—	—	—	—	83
24.	Internat ZSSam.	—	—	—	—	—	—	—	—	34	55	—	—	89
25.	Internat ZS Spoż.	26	25	25	41	30	64	62	44	178	490	—	43	1 028
26.	Internat ZSM i E	57	142	236	143	154	—	—	91	33	—	—	—	856
27.	Bursa nr 1 Szkół Średnich	—	—	—	—	—	12	—	—	112	90	—	100	314
28.	Szkoła Podst. nr 4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	15
29.	Szkoła Podst. nr 8	—	—	—	—	—	—	65	48	204	173	—	—	490
30.	Szkoła Podst. nr 29	—	80	210	—	120	160	—	—	—	—	—	40	610
31.	DW Renata ^{f)}	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem		9866	9854	8486	7108	7235	7807	8580	10948	12847	11964	12448	13279	120422

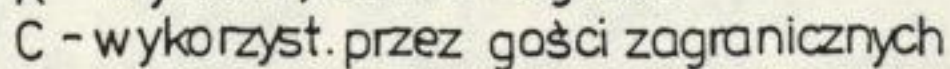
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ksiąg meldunkowych poszczególnych obiektów.

x — brak danych; ^{a)} dzierżawa od 28.X.1991 r.; ^{b)} obiekt rozpoczął działalność od 1.IV.1992 r.; ^{c)} od VI.1992 r. — remont obiektu; ^{d)} bez kwater pracowniczych; ^{e)} Hotel „Kryta Pływalnia”; ^{f)} obiekt czynny od 1.X.1992 r.

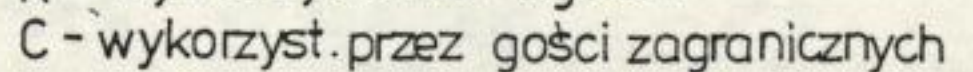
Rys. 3.

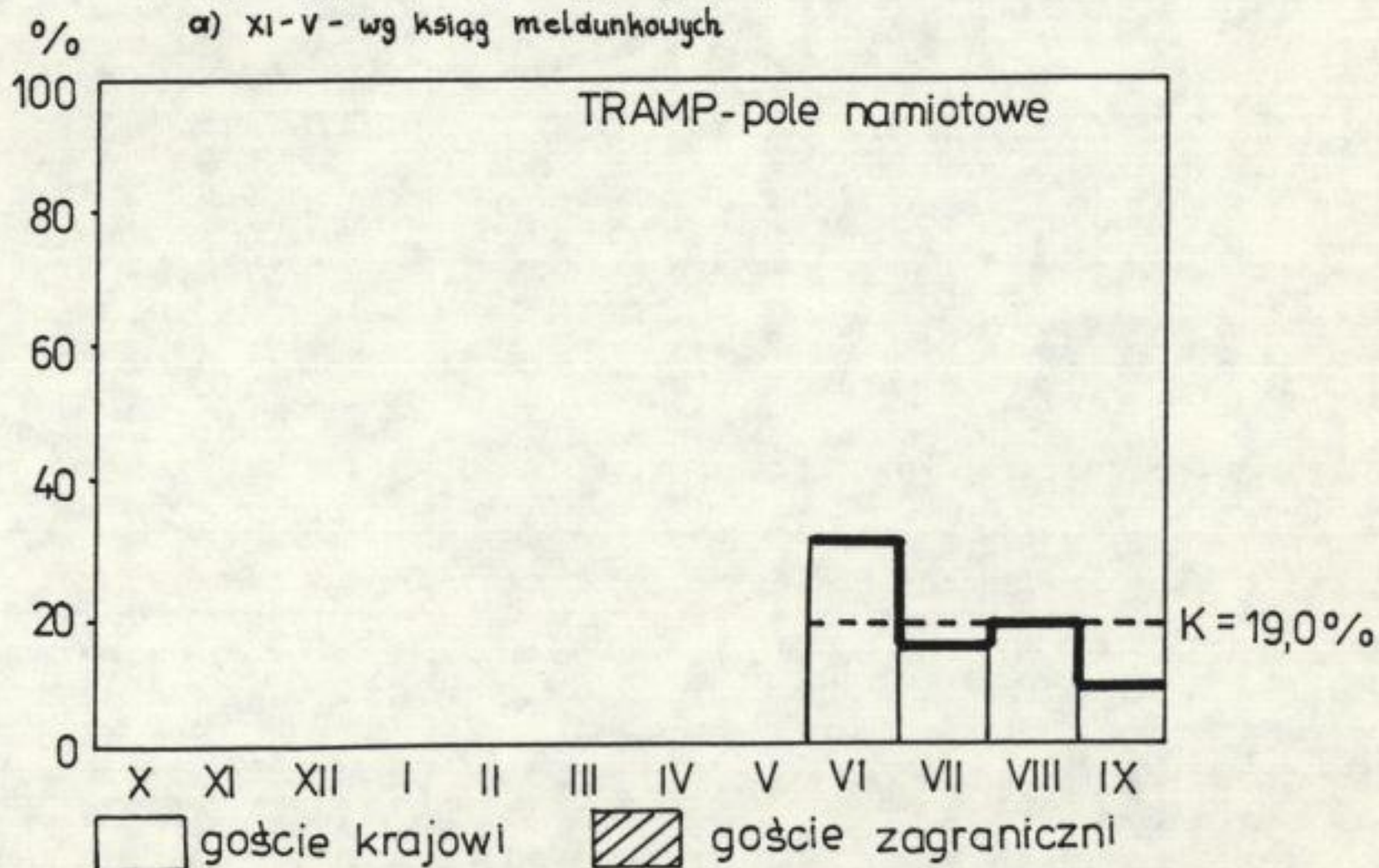
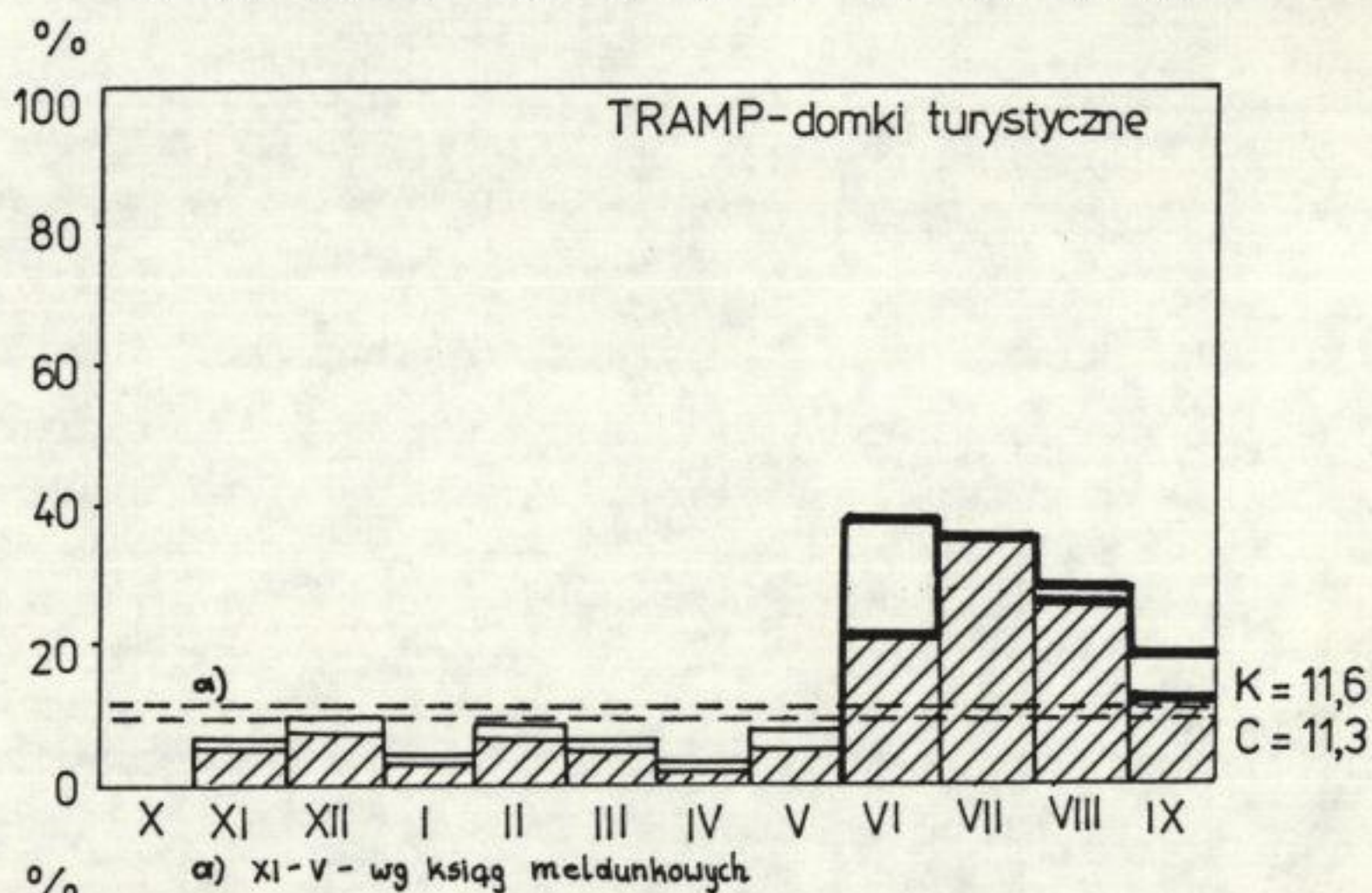
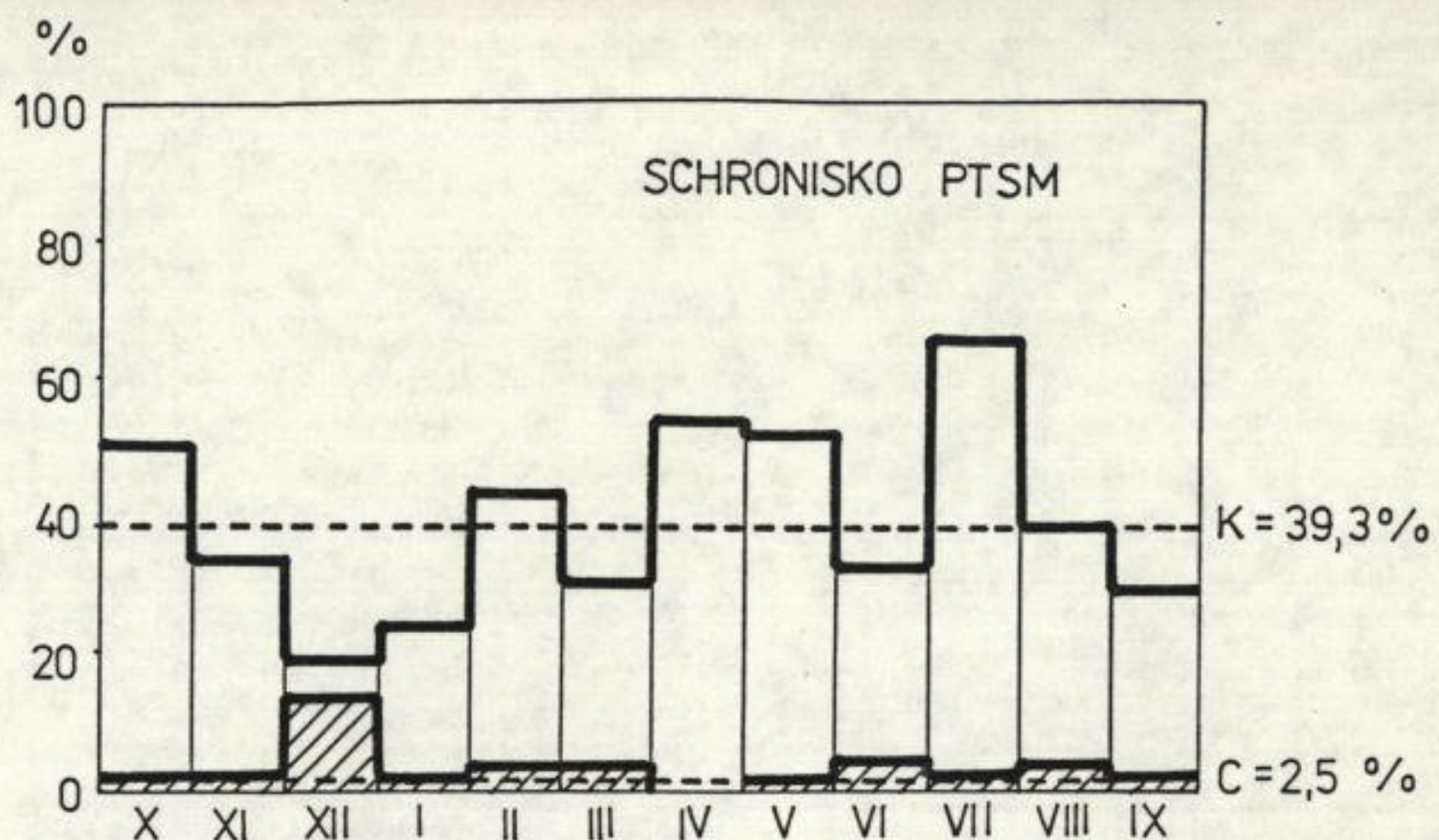
Rys. 4.

Rys. 5.

Rys. 6. Wykorzystanie obiektów noclegowych / X.1991 – IX 1992r/

goście krajowi

goście zagraniczni

Zródło: WUS w Toruniu

K - wykorzystanie ogółem

C - wykorzyst. przez gości zagranicznych

W sumie w obiektach noclegowych miasta nocowało około 43 % gości zagranicznych (51,8 tys. osób).

Bardziej szczegółowe dane dotyczące kraju pochodzenia nocujących w Toruniu osób można zaprezentować na podstawie notowań z ksiąg meldunkowych w 6 następujących obiektach noclegowych: Zajazd Staropolski, Polonia, Wodnik, Hotel Garnizonowy, Dom Wycieczkowy PTTK i Camping „Tramp”. W okresie IX.1991–VIII.1992 r. w obiektach tych nocowało w sumie 15 686 cudzoziemców.

Najliczniejszą grupę stanowili turyści z:

– państw byłego ZSRR:	10 650 osób	(67,9 %)
– Niemiec:	1 816 osób	(11,6 %)
– Francji:	486 osób	(3,1 %)
– Holandii:	452 osoby	(2,9 %)
– USA:	392 osoby	(2,5 %)
– Szwecji:	325 osób	(2,1 %)
– Włoch:	244 osoby	(1,6 %)
– Wielkiej Brytanii:	192 osoby	(1,2 %)
– Danii:	158 osób	(1,0 %)
– byłej Czechosłowacji:	104 osoby	(0,7 %).

Z powyższego zestawienia wynika zdecydowana dominacja wykorzystania bazy noclegowej miasta, zwłaszcza obiektów o niższym standardzie przez obywateli z państw byłego ZSRR, głównie Białorusi, Ukrainy i Rosji. Należy dodać, że wykorzystanie obiektów noclegowych w Toruniu przez tę grupę charakteryzuje się bardzo wyrównanym natężeniem w ciągu roku co świadczy, że ruch ten nie ma sensu stricto turystycznego charakteru, lecz – jak ogólnie wiadomo – charakter przede wszystkim handlowy.

Niektóre obiekty noclegowe miasta, zwłaszcza obiekty o niższym standardzie (np. hotel „Pod Trzema Koronami” i częściowo „Polonia”) są w coraz większym stopniu wykorzystywane przez mieszkańców Torunia. Wynajem pomieszczeń np. w hotelu „Polonia” odbywa się coraz częściej na godziny. Niektóre obiekty wprowadzają specjalne cenniki za pokój wg stawek godzinowych. Obiekty te tracą zatem swój hotelowy charakter, co uznać należy za zjawisko wielce niekorzystne. Dla przykładu: w hotelu „Pod Trzema Koronami” wg księgi meldunkowej w okresie 1.VII.1991 r.–30.VI.1992 r. zostało zameldowanych 906 mieszkańców Torunia, co stanowi 20,5 % gości nocujących w tym hotelu. Analogiczne dane dla hotelu „Polonia” wynoszą 648 osób (8,1 %).

C. Charakterystyka danych meldunkowych w hotelu „Pod Trzema Koronami”.

Metoda rejestracji hotelowej, czyli analiza zapisów w księgach meldunkowych, jest bardzo pracochłonna dostarcza jednak wielu informacji o zbiorowości wykorzystującej dany obiekt noclegowy. Są to zarówno informacje dotyczące sposobu wykorzystania obiektu (sezonowość wykorzystania, czas pobytu), jak i dane społeczno-demograficzne (płeć, wiek, miejsce zamieszkania).

W niniejszym opracowaniu przeprowadzono analizę danych meldunkowych jedynie w 1 obiekcie, którym jest hotel „Pod Trzema Koronami”. Zdecydowała o tym dostępność danych meldunkowych, położenie obiektu w centrum miasta oraz przynależność do grupy obiektów niekategoryzowanych. Przyjęto założenie, że wyniki analizy można ekstrapolować na pozostałe obiekty hotelowe tej klasy, co daje szczegółowy obraz o znaczącym segmencie ruchu turystycznego w mieście.

Dane dotyczą każdej zameldowanej osoby w hotelu w okresie 1.VII.1991–30.VI.1992 r. i obejmują: dzień zameldowania, ilość spędzonych w hotelu nocy, płeć i wiek oraz miejsce zamieszkania. W sumie dane dotyczą 4231 osób.

W analizowanej zbiorowości zdecydowanie przeważają mężczyźni (2797 osób – 66,1 %) nad kobietami (1434 osoby – 33,9 %). Duże jest zróżnicowanie pod względem ilości spędzonych w hotelu nocy, gdzie przeważają osoby zameldowane na 1 noc. Wyniki tej analizy są następujące (liczba osób wg ilości spędzonych w hotelu nocy): 1 noc 3 841 osób (90,8 %), 2 noce 245 osób (5,8 %), 3 noce 77 osób (1,8 %), 4 noce 44 osoby (1,0 %), 5 nocy 8 osób (0,2 %) oraz 16 osób 6 do 14 nocy (0,4 %).

Znaczny odsetek (25,6 %) wśród zameldowanych osób stanowią cudzoziemcy. Wśród tej grupy zameldowanych osób zdecydowanie przeważają osoby z państw byłego ZSRR (598 osób – 55,2 % ogółu zameldowanych cudzoziemców) oraz z Niemiec (224 osoby – 20,7 % ogółu). Mniejszy jest udział zameldowanych osób pochodzących z Francji (4,2 %), USA (3,5 %), Holandii (3,1 %), byłej Jugosławii (1,9 %), Bułgarii (1,3 %) i Szwecji (1,1 %). Ponad 5 zameldowanych osób pochodziło ponadto z: Norwegii, Belgii, Kanady, Australii, Włoch, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, byłej Czechosłowacji oraz z Wietnamu i Japonii.

Wśród zameldowanych w hotelu gości zdecydowanie przeważają osoby w wieku 21–40 lat (tabela 5) i to zarówno w grupie krajowców (67,0 % ogółu zameldowanych osób), jak i cudzoziemców (44,6 %).

Tabela 5. Struktura wieku osób zameldowanych w hotelu „Pod Trzema Koronami” w okresie 1.XII.1991–30.VI.1992r.

Wiek	Liczba osób		
	Ogółem	w tym krajowcy	w tym cudzoziemcy
do 10 lat	4	3	1
11—20	292	259	33
21—30	1396	1171	225
31—40	1198	940	258
41—50	603	507	96
51—60	337	172	165
61—70	78	61	17
ponad 70 lat	19	13	6
brak danych	304	22	282
Ogółem	4231	3148	1083

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z księgi meldunkowej obiektu.

3.2. Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna jest bardzo ważnym elementem w obsłudze ruchu turystycznego. Jest to jednak element – w obecnej sytuacji gospodarczej kraju – bardzo zmienny. Odnosi się to szczególnie do sezonu letniego.

Według danych Wydziału Handlu Urzędu Miejskiego w Toruniu, w mieście naszym są obecnie 83 placówki gastronomiczne stałe, które dysponują 5 200 miejscami konsumpcyjnymi. Z liczby tej na restauracje przypadają 23 placówki z 2 050 miejscami, kawiarni jest również 23, ze znacznie mniejszą liczbą miejsc konsumpcyjnych (1 300). Najwięcej jest barów, pizzerii i smażalni – bo 29 placówek z 900 miejscami. Klubów nocnych jest w Toruniu 8, w których jednocześnie może przebywać 950 osób. Z wymienionych 83 obiektów w 1992 r. 39 placówek należało do jednostek państwowych lub spółdzielczych, zaś 44 było placówkami prywatnymi. Poza wymienionymi obiektami stałymi w Toruniu znajduje się około 240 punktów gastronomicznych sezonowych, głównie prywatnych. Świadczą one usługi w bardzo ograniczonym ilościowo asortymencie (zapiekanki, frytki itp.).

Z przeprowadzonych obserwacji dotyczących wykorzystania bazy gastronomicznej w okresie szczytu sezonu turystycznego (miesiące VI–VIII) wynika, że przy obecnej wielkości ruchu turystycznego stała baza gastronomiczna jest wystarczająca. Nie jest ona w pełni wykorzystana. W tym czasie natomiast brakuje w Toruniu niewielkich letnich kawiarenek służących jako miejsce odpoczynku dla zwiedzających miasto. Brakuje również w Toruniu winiarni, na które powinny być zaadaptowane małe piwnice na obszarze Starego Miasta.

3.3 Baza sportowo-rekreacyjna

Poza walorami rekreacyjnymi środowiska przyrodniczego bardzo ważną rolę w tej działalności człowieka odgrywa baza sportowo-rekreacyjna. Baza sportowa z jednej strony pełni funkcje wyczynowo-sportowe, a ze strony drugiej może i powinna służyć społeczności miasta jako baza rekreacyjna. Takie właśnie połączenie funkcji obserwuje się w Toruniu.

W Toruniu obecnie znajdują się 4 stadiony sportowe z pełnym wyposażeniem do uprawiania różnych dyscyplin sportowych (lekkoatletyka, piłka nożna, żużel, hokej na trawie itp.). Na stadionach tych odbywa się szereg różnych imprez rekreacyjnych (lekkoatletycznych, piłkarskich, kolarskich itp.) dla mieszkańców miasta. Poza stadionami w Toruniu jest jeszcze: sztuczne lodowisko – udostępniane mieszkańcom na ślizgawki, 25 kortów tenisowych, na których odbywają się różne imprezy wypoczynkowe i rekreacyjne o zasięgu miejskim, wojewódzkim, czy ogólnopolskim; 2 otwarte baseny udostępniane wyłącznie dla celów rekreacyjnych (mapa 1).

Drugą grupę urządzeń i obiektów służących rekreacji stanowią osiedlowe i międzyosiedlowe place gier i zabaw dla dzieci, młodzieży i dorosłych (mapa 1). Dla dzieci najmłodszych (do 6 lat) place zabaw usytuowane są w najbliższym sąsiedztwie zamieszkania. Są to najczęściej: piaskownice, huśtawki, zjeżdżalnie i przeplotnie. Urządzenia te spotyka się na wszystkich osiedlach Torunia, przy czym najciekawiej urządzone są one na osiedlu „Na Skarpie”. Występują tu one w otoczeniu zieleni. Na osiedlach starszych jak np. Reja czy Chrobrego urządzenia te są zniszczone i często zdewastowane.

Place zabaw i gier dla dzieci starszych, ze względu na hałas, powinny być lokalizowane w niewielkim oddaleniu od miejsca zamieszkania. Na placach tych na toruńskich osiedlach spotyka się: urządzenia gimnastyczne, huśtawki, urządzenia do gier zręcznościowych, tory rowerowe, tory saneczkowe itp. Dużą popularnością wśród

dzieci i młodzieży cieszy się miasteczko ruchu drogowego na osiedlu „Na Skarpie”. Tego typu obiekty powinny być zlokalizowane na każdym z osiedli. Na osiedlach brakuje miejsc jak: amfiteatry dziecięce, ściany do pisania, czy rysowania, a więc miejsc, które rozwijają fantazję, pomysłowość, czy zmysł twórczy u dzieci, a przy okazji pozwalają dzieciom wypoczywać.

W przypadku boisk osiedlowych jedynie zadowalająca sytuacja jest na osiedlach „Rubinkowo” i „Na Skarpie”. Są to boiska do siatkówki, koszykówki i asfaltowe korty tenisowe. Na pozostałych osiedlach brak jest tego typu urządzeń lub są całkowicie zniszczone.

Bardzo ważną rolę w rekreacji mieszkańców Torunia odgrywają tereny zieleni urządzonej. Do terenów tych zaliczono: parki i zieleńce, Ogród Zoobotaniczny, ogrody działkowe, zieleń forteczną, zieleń cmentarną oraz rejony koncentracji zieleni przydomowej. Z terenów tych największy ruch rekreacyjny obserwuje się w ogrodach działkowych. Ogrody te zajmują w Toruniu 250 ha powierzchni. Jest to ponad 8 300 działek o średniej powierzchni 300 m². Parki i zieleńce zajmują łączną powierzchnię 109 ha, natomiast za rejony koncentracji zieleni przydomowej uznano niektóre osiedla domków jednorodzinnych, gdzie terenem rekreacji jest najczęściej ogródek przydomowy.

Reasumując należy stwierdzić, że na obszarze miasta Torunia występują dogodne warunki do rekreacji na wolnym powietrzu. Składa się na to otoczenie leśne miasta, parki i zieleńce w niektórych jego dzielnicach, wody powierzchniowe płynące i stojące, a także inna zieleń kształtowana. W obrębie nowych osiedli (głównie „Rubinkowo” i „Na Skarpie”) występuje dość duża ilość placów do gier i zabaw dla dzieci. Na osiedlach starszych urządzenia te występują w niewielkiej ilości lub są zniszczone. Wydaje się koniecznym zobligowanie administracji osiedli do systematycznej konserwacji tych urządzeń i budowy nowych.

3.4. Biura podróży, informacja turystyczna, przewodnictwo turystyczne

Obecnie, według stanu na 28.II.1993 r. w Toruniu działają 32 biura podróży. Zestawienie adresowe i dane dotyczące zakresu świadczonych usług przedstawiono w tabeli 6. Większość biur podróży zajmuje się obsługą turystyki wyjazdowej. Jedynie nieliczne np. BORT PTTK organizują imprezy turystyczno-rekreacyjne na terenie miasta i w okolicy oraz zajmują się obsługą turystyki przyjazdowej (przewodnictwo).

Tabela 6. Biura turystyczne z siedzibą w Toruniu (wg stanu na 28.II 1993 r.)

Lp.	Nazwa biura	Adres (telefon)	Zakres świadczonych usług (zakres podstawowy: organizacja imprez gł. wycieczek krajowych i zagranicznych)
1	2	3	4
1.	Almatur	ul. Gagarina 37 A („Od Nowa”) tel. 204-70	podstawowy - wydawanie Międzynarodowej Legitymacji Studenckiej, pośrednictwo w wynajmie autokarów
2.	Argo (Zespół Usług Turystycznych)	ul. Szczytna 18 tel. 243-89	podstawowy
3.	Artur (Biuro Podróży)	ul. Kopernika 21 tel. 277-06	podstawowy - organizacja imprez własnych - wynajęcie autokaru własnego - pośrednictwo w przewozach
4.	Autotor (sp. z o. o.) Automobilklub Toruński Przedsiębiorstwo Turystyczno- -Handlowo-Usługowe	ul. Ducha Św. 5 tel. 286-91, 108-85	podstawowy (dominuje turystyka wyjazdowa) - organizacja imprez sportowych (np. wyścigi samochodowe) - organizacja krajowych rajdów turystycznych
5.	BORT PTTK	ul. Rapackiego 2 tel. 249-26	podstawowy - przewodnictwo - organizacja imprez własnych - pośrednictwo przewozów
6.	Beata (Polskie Biuro Turystyczne)	ul. Rynek Staromiejski 12 tel. 260-31	podstawowy - organizacja imprez własnych (kolonie, obozy, wycieczki) specjalizacja — wycieczki do krajów byłego ZSRR - ubezpieczenia „Polonia”
7.	Centrum Usług przy Oddziale Przewodnickim PTTK	ul. Fosa Staromiejska 6 tel. 104-22	podstawowy - organizacja imprez własnych - pośrednictwo przewozów
8.	Esperantotur Biuro turystyczne	ul. Szeroka 38 tel. 109-60	podstawowy - organizacja wycieczek zagranicznych i na zlecenie wycieczek krajowych - pośrednictwo przewozów
9.	Express Line	ul. Kraszewskiego 2/38 tel. 211-66	- przewozy osób na trasie Toruń-Hamburg (stała linia) - przewozy po kraju na zlecenie
10.	Gaja (sp. z o. o.)	ul. Witosa 9 tel. 45-15-23, 48-39-63	podstawowy - organizacja wycieczek zagranicznych i krajowych, obozów, kolonii i wczasów - pośrednictwo przewozów - ubezpieczenia „Warty”

1	2	3	4
11.	Gromada Ogólnokrajowa Spółdzielnia Turystyczna	ul. Kopernika 42 tel. 276-16, 230-02	podstawowy - organizacja imprez własnych (wycieczki, kolonie, obozy) - organizacja regularnych przewozów Szwecja, Niemcy, Turcja - ubezpieczenia „Atu”
12.	Heliotur Przedsiębiorstwo Turystyczne	ul. Rynek Staromiejski 20 tel. 226-16, 277-87	podstawowy - organizacja imprez własnych (wycieczki krajowe i zagraniczne) - obsługa wycieczek przejazdowych - pośrednictwo w sprzedaży wczasów, kolonii i obozów - pośrednictwo przewozów
13.	HPN-TOURS (przedstawicielstwo Między- narodowej Centrali Turystycz- nej TF — z siedzibą w Kolonii	ul. Świętopelka 2 A tel. 348-79	- specjalizacja — turystyka przyjazdowa - organizacja wyjazdów zagranicznych (turystyka pobytowa) - pośrednictwo przewozów - przewozy własne - sprzedaż biletów lotniczych na wszystkie linie za wyjątkiem „Lotu”
14.	JAX	ul. Mostowa 15 tel. 236-01	podstawowy - pośrednictwo przewozów - pośrednictwo w załatwianiu wczasów i pobyków w sanatoriach - specjalizacja: wycieczki do USA i Kanady
15.	ORBUS (przewozy osobowo-towarowe)	ul. Szarych Szeregów 2 b/26 tel. 45-10-28	- przewozy
16.	PASAT (biuro podróży i reklamy)	ul. Fosa Staromiejska 6 tel/fax 104-22	podstawowy - organizacja imprez własnych (wycieczki krajowe i zagraniczne) - pośrednictwo przewozów
17.	POL-TOURIST	ul. S. Kaliskiego 5 c/5 tel. 356-59	podstawowy - organizacja imprez własnych - wycieczki krajowe i zagraniczne
18.	TORA	ul. Łyskowskiego 29/35 tel. 45-48-00	podstawowy - organizacja wycieczek zagranicznych i krajowych - pośrednictwo przewozów
19.	TOURNEE	ul. Podmurna 54/56 tel. 105-27	podstawowy - organizacja imprez własnych (wycieczki krajowe i zagraniczne) - organizacja kursów dla pilotów wycieczek
20.	TRANS-TOUR PPKS	ul. Dąbrowskiego 26 tel. 235-85	- przewozy własne (autokarowe i towar.)

1	2	3	4
21.	Turysta	ul. Kopernika 42 tel. 215-23	podstawowy - organizacja imprez własnych
22.	KENO (Wielobranżowe Przedsiębiorstwo; przedstawicielstwo biura turystycznego bydgoskiego)	ul. Rynek Staromiejski 7 tel. 239-50, 101-65	- przewozy turystyczne
23.	Kompas (agencja turystyczno-handlowa)	ul. Kopernika 3 tel. 100-16	podstawowy - organizacja imprez własnych tylko na zamówienie - przewozy — pośrednictwo - sprzedaż biletów promowych i lotniczych wybranych krajów - ubezpieczenia „Warta”
24.	Kontiki Travel	ul. Kopernika 42 tel. 228-46	podstawowy - organizacja imprez własnych - specjalizacja: turystyka łowiecka
25.	Latający Holender	ul. Kraszewskiego 40 tel. 259-26, 220-01 w. 58	- organizacja wyjazdów do Holandii
26.	Lubtur	ul. Mazowiecka 21 tel. 343-33	podstawowy - organizacja imprez własnych - pośrednictwo przewozów - ubezpieczenia „Atu”
27.	Maan Tours	ul. Fosa Staromiejska 26 tel. 100-41	podstawowy - organizacja wycieczek zagranicznych i krajowych - przewóz własny
28.	MBORT PTTK	ul. Słowackiego 5/7 (DS. 5) tel. 253-53	podstawowy - specjalizacja: turystyka młodzieżowa szkolna i studencka (obozy jeździeckie, narciarskie, wędrownie, żeglarskie)
29.	NORD EXPRESS	ul. Bażyńskich 6/15 tel. 341-40	- przewozy
30.	ORBIS SA Polskie Biuro Podróży Oddział Toruń	ul. Żeglarska 31 tel. 217-14, 228-73, 243-46	podstawowy - organizacja imprez własnych różnego rodzaju - sprzedaż biletów lotniczych na wszystkie linie - pośrednictwo w wyjazdach do sanatorium w kraju i zagranicą oraz na leczenie - ubezpieczenia „Warty”, „Polonii”, „Atu”, „Polisy” - sprzedaż biletów promowych
31.	Voyager	ul. Prosta 19 tel. 102-41	- sprzedaż biletów lotniczych
32.	Isabell	ul. Polna 122	podstawowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z poszczególnych biur.

Jako pozytywny objaw działalności toruńskich biur podróży należy uznać fakt coraz liczniejszej obsługi imprez specjalistycznych oraz organizowanych na zamówienie. Dotyczy to nie tylko obsługi turystyki wyjazdowej, ale także imprez towarzyszących dla turystyki przyjazdowej. Toruńska oferta staje się więc coraz bardziej atrakcyjna dla turystów przyjeżdżających do Torunia, gdyż mogą oni wybierać imprezy towarzyszące, np. uczestnictwo w turystyce specjalistycznej, np. łowieckiej (Biuro Kontiki Travel), imprezach jeździeckich, żeglarskich itp.

Jednym z najważniejszych ogniw obsługi ruchu turystycznego w Toruniu jest Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej zlokalizowany w Ratuszu Staromiejskim. Docelowo należy dążyć do utworzenia filii Ośrodka na Dworcu Głównym PKP i w innych eksponowanych turystycznie punktach miasta. Obecnie funkcje obiektów informacji turystycznej pełnią recepcje w wielu obiektach hotelowych oraz pracownicy większości biur podróży.

Obsługą przewodnicką zajmuje się w Toruniu Oddział Przewodnicki PTTK. Wg danych z XI.1992 r. w Toruniu zarejestrowanych było w sumie 173 przewodników, w tym z uprawnieniami do oprowadzania w językach: niemieckim – 20 osób, angielskim – 10 osób i francuskim – 3 osoby.

4. Obecny system organizacji turystyki i rekreacji w mieście

W aktualnym systemie zarządzania i organizacji turystyki i rekreacji w Toruniu można wyróżnić następujące rodzaje jednostek:

- związanych z bezpośrednią obsługą ruchu turystycznego przyjazdowego,
- związanych z częściową obsługą tego ruchu,
- pracujących na rzecz obsługi rekreacyjnej mieszkańców miasta.

Jednostki związane z bezpośrednią obsługą ruchu turystycznego to: obiekty bazy noclegowej, obiekty gastronomiczne, biura podróży, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej i punkty informacji turystycznej w hotelach, a także w wielu usługach Ośrodek Sportu i Rekreacji.

Z częściową obsługą ruchu turystycznego związane są jednostki organizacyjne pracujące przede wszystkim na rzecz ludności miasta. Są one związane z działalnością w dziedzinie: transportu, handlu, bankowości, usług, kultury i sportu.

W przypadku jednostek pracujących na rzecz obsługi rekreacyjnej mieszkańców Torunia należy wymienić: Ośrodek Sportu i Rekreacji, jednostki szkolne, oświatowe, wszelkie towarzystwa kultury fizycznej, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, spółdzielnie mieszkaniowe itp.

W wymienionych wyżej jednostkach prowadzona jest działalność zgodnie z zasadami gospodarki rynkowej. Jest to słuszne. W wielu jednak przypadkach prowadzi to do dublowania pewnych działań, gubienia ważnych spraw w obsłudze turystów, braku spójnej reklamy i promocji, braku informacji itp. Należy dążyć do stworzenia w Toruniu sprawnego systemu organizacyjnego obsługi ruchu turystycznego i rekreacyjnego z dwoma silnymi ośrodkami. W przypadku ruchu turystycznego rolę taką powinna pełnić powołana do tego Agencja Turystyki we współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Informacji Turystycznej, natomiast w przypadku ruchu rekreacyjnego Ośrodek Sportu i Rekreacji. Propozycje dotyczące zakresu działań i kompetencji tych jednostek przedstawiono w dalszej części pracy.

5. Efektywność ekonomiczna działalności turystycznej

5.1. Rentowność wybranych obiektów, usług i inwestycji turystycznych

W skali światowej turystyka jest jednym z dynamicznie rozwijających się sektorów gospodarki, a dochody z niej stanowią istotną pozycję w budżetach wielu państw, miast i regionów. Poszukując więc dróg i sposobów wyjścia z niełatwej sytuacji ekonomicznej należy postrzegać turystykę jako jedną z szans rozwojowych. Tym bardziej, że jest ona tą dziedziną działalności gospodarczej, która przy stosunkowo niewielkich nakładach inwestycyjnych w krótkim czasie przynosi widoczne korzyści ekonomiczne.

W aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej konieczna staje się analiza efektywności działalności turystycznej. Oczywiście w warunkach gospodarki rynkowej rolę jedyne i wyłączne weryfikatora spełniają wyniki uzyskiwane przez podmioty gospodarcze działające w sferze turystyki. Analiza tych wyników pozwala na właściwą ocenę wszelkich aspektów mogących rzutować na stan obecny i przyszłość rynku usług turystycznych.

W Toruniu ze względu na określoną specyfikę ruchu turystycznego oraz kształtującą się strukturę rynku turystycznego znaczenie ekonomiczne z punktu widzenia miasta posiadają tylko biura podróży oraz hotele.

A. Biura podróży

W Toruniu zarejestrowane są 32 biura podróży. Z tej liczby około 7–8 biur podróży uzyskuje wyniki ekonomiczne pozwalające na kontynuowanie działalności w najbliższym okresie (2–3 lata).

Na podstawie badań Instytutu Turystyki można stwierdzić, że w minionych latach sytuacja na rynku usług oferowanych przez biura podróży była niepomyślna. W Toruniu, podobnie jak w całym kraju utrzymywała się tendencja spadkowa zarówno w zakresie wielkości sprzedaży oferowanych usług, jak i ilości obsłużonych klientów. Jednocześnie należy stwierdzić, że w toruńskich biurach podróży w niektórych sferach ich działalności zanotowano wyniki korzystnie odbiegające od średniej uzyskiwanej w skali całego kraju. Co prawda w większości biur podróży wskazywano, że wielkość sprzedaży usług przedsiębiorstwa w porównaniu z analogicznym okresem 1991 roku „nieco spadła”, lecz ilość obsłużonych klientów w wielu przypadkach pozostawała bez zmian, a dodatkowo zdecydowanie polepszyła się jakość świadczonych usług. Charakterystyczne jest, iż w większości opinii aktualną sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa oceniono jako „zadowalającą” i przewidywano, że w najbliższym czasie nie ulegnie ona zmianie, a sprzedaż usług przedsiębiorstwa „nie zmieni się” lub nawet „nieco wzrośnie”.

Istotne znaczenie dla analizy efektywności ekonomicznej biur podróży posiadają oceny dotyczące popytu na oferowane usługi. Według toruńskich biur podróży w 1992 roku popyt „wyraźnie zmalał” w stosunku do analogicznego okresu sprzed roku, lecz stopień jego zaspokojenia uległ „znacznej poprawie”. Jednocześnie przewidywania na 1993 rok mówią o niewielkim „spadku popytu”, przy jednoczesnym „silnym wzroście” oferty podaźowej. Stosunkowo optymistyczne przewidywania kłócą się z możliwym wzrostem cen na oferowane usługi, który może w negatywny sposób wpłynąć na poziom sprzedaży oraz liczbę obsłużonych klientów, co w konsekwencji rzutować musi na wyniki ekonomiczne uzyskiwane przez biura podróży.

Reasumując należy stwierdzić, że sytuacja biur podróży mimo wszystko nadal będzie niezwykle trudna. Poza grupą 5–6 biur podróży (w tym np. ORBIS S.A.-PBP Okręg Gdańsk – Oddział w Toruniu, uzyskującym najlepsze wyniki) reszta może prowadzić swoją działalność na granicy opłacalności lub w warunkach narastającego braku opłacalności, co spowodować może upadek lub czasowe zawieszenie funkcjonowania. W konsekwencji spowodować to może spadek wpływów do budżetu miasta (zmniejszenie podatku od nieruchomości, podatków związanych z działalnością gospodarczą, zatrudnieniem itd.).

B. Hotele

Hotele są głównym ogniwem systemu usług turystycznych, stymulującym także działalność innych sfer turystyki. Aktualny stan bazy noclegowej Torunia nie stwarza

warunków dla rozwoju pożądaných form i rodzajów turystyki, co powoduje, że Toruń nie zalicza się do miast o rozwiniętej działalności turystyki recepcyjnej i nie osiąga z tego tytułu istotnych efektów ekonomicznych. Toruń dysponuje w sumie 2 528 miejscami noclegowymi, w tym 1 062 miejscami w 12 hotelach (42 % ogółu miejsc noclegowych), co jednocześnie oznacza, że reszta bazy noclegowej z powodów jakościowych jest w praktyce niewykorzystywana przez turystów zagranicznych lub wykorzystywana tylko w znikomym stopniu. Jednakże Toruń nie odstaje niekorzystnie pod tym względem od całości kraju, gdzie ocenia się, że z ogółu istniejącej bazy hotelowej tylko około 40 % faktycznie nadaje się na wynajem dla cudzoziemców.

Stopień nasycenia Torunia miejscami noclegowymi w hotelach jest wyższy niż w skali całego kraju i wynosi obecnie 5,1 miejsca noclegowego na 1 000 mieszkańców, przy 1,6 miejsc w hotelach w całej Polsce (1990). Należy jednak pamiętać, że wskaźnik ten jest w Polsce zawsze wyższy w aglomeracjach miejskich niż w skali całego kraju. Na dodatek wskaźnik nasycenia miejscami noclegowymi w świecie jest wielokrotnie wyższy (co daje dopiero właściwy obraz sytuacji) i przykładowo wynosi (w skali całego kraju): Węgry – 4,1; RFN – 11,6; Szwecja – 12,5; Jugosławia – 13,5.

Obserwowane w ostatnich latach negatywne zjawiska w hotelarstwie (spadek sprzedaży usług, zwłaszcza dla turystów krajowych, niższe wskaźniki wykorzystania miejsc noclegowych) sprawiają, że sytuacja ekonomiczna hoteli toruńskich była dość złożona. W zależności od standardu hotelu, cen i liczby miejsc noclegowych uzyskiwano dość zróżnicowane wyniki. Generalnie zaobserwowano spadek wykorzystania miejsc noclegowych. Przykładowo frekwencja wynosiła:

hotel „Wodnik”	– 1990 rok: 58 %, 1991 rok: 50 %, 1992 rok: 54 %,
hotel „Helios”	– 1990 rok: 54 %, 1991 rok: 55 %, 1992 rok: 54 %,
hotel „Kosmos”	– 1990 rok: 48 %, 1991 rok: 45 %, 1992 rok: 50 %,
hotel „Zajazd Staropolski”	– 1990 rok: 70 %, 1991 rok: 65 %, 1992 rok: 68 %.

Wyniki te nie odbiegają od wyników uzyskiwanych przez hotele w Polsce i zbliżone są do norm światowych, zakładających, że frekwencja w granicach 50–60 % przy racjonalnej strukturze kosztów i realnie skalkulowanych cenach powinna gwarantować pełną rentowność. Ogólnie na rentowność obiektu wpływają czynniki indywidualne: wartość produkcji, koszt bieżący i poniesione nakłady.

W związku z tym większość hoteli toruńskich (szczególnie te legitymujące się wyższą frekwencją) oceniają aktualną sytuację ekonomiczną hotelu jako „dobrą” lub „zadowalającą”. Jednakże przewidywania co do popytu oraz wielkości sprzedaży usług i liczby obsłużonych klientów w przyszłości cechują się większym pesymizmem

niż wynikałoby to z oceny aktualnej sytuacji. Nawet w stosunkowo dobrze oceniających swoją sytuację hotelach „Kosmos”, „Helios” czy „Zajazd Staropolski” przewidyuje się „niewielki spadek” lub „silny spadek” popytu. Bardzo optymistycznym zjawiskiem jest natomiast fakt stałej poprawy jakości świadczonych usług, co ma istotne znaczenie w warunkach gospodarki rynkowej i przy twierdzeniach specjalistów od marketingu, którzy podają, że źle obsłużony klient poinformuje o tym co najmniej 9 kolejnych osób.

Reasumując należałoby stwierdzić, że hotelarstwo jest tą częścią rynku usług turystycznych, która z powodzeniem może stymulować rozwój innych sektorów i już choćby z tego powodu należy poświęcić zagadnieniu rozwoju hotelarstwa więcej uwagi. Dążąc do osiągnięcia zadowalających wyników z wykorzystania ruchu turystycznego hotelarstwo należy traktować rozwojowo, albowiem przy umiejętnym kształtowaniu popytu (także przy udziale państwa, miasta lub gminy) aktualna liczba miejsc noclegowych w Toruniu, choć już odstająca od wskaźników światowych, może w przyszłości nie zaspokajać popytu pod żadnym względem (tzn. liczby, ceny, jakości etc.).

5.2. Wpływy i dochody z turystyki dla miasta

W sytuacji ogólnej recesji gospodarczej w turystyce obserwuje się pierwsze, wyraźne sygnały poprawy koniunktury. W Polsce w 1992 roku odsetek gospodarstw domowych, z których w wyjazdach wypoczynkowych dłuższych niż 7 dni uczestniczyli wszyscy ich członkowie wyniósł 51 % (wzrost o około 20 % w porównaniu z 1991 rokiem), a odsetek gospodarstw domowych, z których nikt nie uczestniczył w wypoczynku wyniósł 23 % (spadek o 25 %). Średni roczny wydatek 1992 roku na turystykę wyniósł na 1 osobę 2 065 tys. złotych i po uwzględnieniu wskaźnika inflacji był wyższy w porównaniu do 1991 roku o blisko 27 %.

Istotne znaczenie dla turystyki ma liczba gości zagranicznych odwiedzających nasz kraj. Po kilku latach wzrostu w 1992 roku Polskę odwiedziło 49 milionów cudzoziemców, czyli o 33 % więcej niż w 1991 roku. Najwięcej przyjechało do nas Niemców (30,7 mln), Czechów i Słowaków (8,3 mln) oraz obywateli byłego ZSRR (7,8 mln). Z punktu widzenia ekonomicznego ważny był także wzrost liczby przyjazdów obywateli Austrii, Francji, Holandii i krajów skandynawskich. Szacuje się, że wpływy osiągnięte z pobytu cudzoziemców wyniosły w 1992 roku prawie 4 miliardy USD. Świadczy to, że turystyka ma szansę stać się przemysłem, co już w 1989 roku przewidywali eksperci zachodni opierający się na własnych doświadczeniach i dowodzący, że

turystyka jest tą dziedziną, która najszybciej może przyczynić się do przełamania recesji w polskiej gospodarce. Nie bez znaczenia będzie przypomnienie, że z uruchomionych na całą polską gospodarkę kredytów zagranicznych aż 40 % (700 mln) ulokowano w inwestycjach turystycznych lub z turystyką związanych.

Rozwój infrastruktury turystycznej ma zasadnicze znaczenie dla miast i regionów postrzegających turystykę jako autentyczną szansę rozwojową. Utworzenie jednego miejsca pracy w turystyce wymaga zaledwie 40 % przeciętnych nakładów na miejsce pracy w innych gałęziach gospodarki, a poniesione nakłady zwracają się po kilku latach (do 8 lat w hotelarstwie o wysokim standardzie), w porównaniu z 10–15-letnim okresem w przypadku przemysłu ciężkiego czy elektromaszynowego. Natomiast dochody z turystyki stanowią niejednokrotnie istotną część budżetów nawet takich miast i regionów, których walory nie predestynują (lub nie predestynowały) do odgrywania poważnej roli w przemyśle turystycznym. Należy jednak pamiętać, że dochody z turystyki nie podlegają jednoznacznemu oszacowaniu i można je podzielić na:

- bezpośrednie (np. z tytułu podatków otrzymywanych od podmiotów stricte turystycznych, jak hotele lub biura podróży),
- pośrednie (np. dochody podmiotów gospodarczych i zatrudnionych w nich osób działających w sferze usług gastronomicznych, transportowych, a także w rzemiośle lub przemyśle).

Próbując więc oszacować dochody z turystyki należy wziąć pod uwagę ogólną wielkość ruchu turystycznego na danym terenie i jego potencjalną wartość ekonomiczną wyrażoną w zdolności do „zakupu” przedstawionej oferty. W przypadku Torunia wielkość ogólnego ruchu turystycznego mającego znaczenie ekonomiczne oblicza się na 970 tys. osób rocznie (1992). Z tej liczby około 410 tysięcy stanowią cudzoziemcy (w tym 60–80 % Niemcy).

Ogólny potencjał konsumpcyjny ruchu turystycznego ocenić można w Toruniu wg statystycznych wydatków turystów polskich i zagranicznych. Ocenione w wyniku badań ankietowych (pkt III) wydatki turystów w Toruniu na 1 dzień pobytu wynoszą: dla turystów polskich 274 tys. zł i dla turystów zagranicznych 779 tys. zł. Wiadomo ponadto ¹⁾ jakie są wydatki turystów zagranicznych wg krajów pochodzenia (w cenach porównywalnych), co prezentuje tab. 7:

¹⁾ R. Kuszewska, wydatki turystów zagranicznych w Polsce w pierwszym półroczu 1992 r., Instytut Turystyki, Warszawa 1992.

Tabela 7. Wydatki turystów zagranicznych w Polsce w I półroczu 1992 r.
wg krajów pochodzenia (ceny porównywalne)

Kraj pochodzenia turystów	Średnia długość pobytu (nocy)	Kwota wydatków (w tys. zł)
Niemcy	1,6	1 404
Francja	6,1	8 868
Wielka Brytania	6,6	6 470
Szwecja	8,7	5 666
USA	11,4	7 736
Kraje byłego ZSRR	4,3	884
Była Czechosłowacja	0,8	328
Ogółem	2,7	1 803

Źródło: R. Kuszewska, 1992.

Obliczenia dotyczące ogólnego potencjału konsumpcyjnego w Toruniu są następujące:

a) 110 tys. osób (turystów zagranicznych bez państw byłego ZSRR, przebywających w Toruniu średnio 2 dni – i wydających przez ten czas średnio 1 558 tys. zł. W sumie daje to 171,4 mld zł.

b) 300 tys. osób (turystów zagranicznych z krajów byłego ZSRR) wg tab. 7 wydają oni średnio 884 tys. zł. W sumie daje to 265,2 mld zł.

Uwzględniając powyższe założenia turyści zagraniczni wydają w sumie 436,6 mld zł.

c) 70 tys. osób turystów krajowych korzystających z noclegów wydaje średnio 548 tys. zł. W sumie daje to 38,4 mld zł.

d) 490 tys. osób turystów krajowych nie korzystających z noclegów wydaje średnio 274 tys. zł. Daje to w sumie 134,3 mld zł.

Przy tych założeniach turyści krajowi wydają w sumie w Toruniu 172,7 mld zł.

Tak więc łączny potencjał konsumpcyjny ruchu turystycznego w Toruniu wynosi rocznie 609,3 mld zł. Oczywiście nie oznacza to, że cała ta kwota stanowi podstawę dla szacowania ostatecznych dochodów z turystyki. Po uwzględnieniu szeregu czynników wpływających na ograniczenie potencjalnych dochodów, takich jak:

- duży udział turystyki tranzytowej,
- udział turystyki okazjonalnej w formie pobytów kilkugodzinnych (u rodziny, znajomych itd.),

- zmiany sezonowości ruchu turystycznego wynikające np. z braku sprzyjających warunków pogodowych, zmian w tzw. „modzie” turystycznej na dany region, czy miejscowość,
- rzeczywiste możliwości konsumpcyjne uzależnione np. od ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, itd.,

można stwierdzić realne ograniczenie potencjalnych dochodów z turystyki do około 15–20 % wyjściowego potencjału konsumpcyjnego. W przypadku Torunia stanowi to 91,4–121,9 mld zł. Jest to suma, która przy optymalnym wykorzystaniu oferty Torunia w ciągu roku może zasilać dochody miasta w sposób bezpośredni lub pośredni.

Wpływy bezpośrednie oszacować można obecnie (1992 r.) na około 8,7–17,2 mld zł.

W szczególności są to (w mld zł):

– podatek od nieruchomości	0,2
– dochody od osób prawnych	2,5–5,0
– dochody od osób fizycznych	5,0–10,0
– inne dochody (np. z dzierżaw obiektów związanych z obsługą ruchu turystycznego)	1,0–2,0

Wpływy pośrednie oszacować można na około 10 % dochodów potencjalnych. Przy takim założeniu wynosić one powinny 9,1–12,2 mld zł.

Łącznie zatem wpływy z turystyki można oszacować obecnie na kwotę 17,8–29,4 mld zł rocznie.

Tylko i wyłącznie od władz miasta zależy stopień udziału dochodów z turystyki w budżecie miejskim. W takiej sytuacji niezbędne staje się nie tylko podjęcie próby modelowania koncepcji rozwiązań wpływających na zwiększoną recepcję dochodów z turystyki w przyszłości, ale i doraźne działania mogące w najbliższym czasie dochody te przechwycić. Porównanie wielkości budżetu miasta Torunia (1992 – 260 mld zł, 1993 – 425 mld zł) z potencjalnymi dochodami płynącymi z turystyki świadczy o niewykorzystywaniu istniejących możliwości w stopniu zadowalającym. Równocześnie nakłady na turystykę (0,8 mld w 1992 roku) stanowią zaledwie niewielki procent ogólnych wydatków miasta i nie gwarantują zwiększenia wpływów, a co najwyżej utrzymanie ich na dotychczasowym poziomie.

Nie udało się dotąd stworzyć systemu badania efektów ekonomicznych, połączonego z obserwacją wpływu inwestycji na powstawanie nowych miejsc pracy oraz na lokalną gospodarkę. Zagadnienie zatrzymywania zysków przez tę gospodarkę oraz

kluczowy problem wzrostu liczby turystów odwiedzających określone miejscowości lub regiony nawet w Europie Zachodniej podejmowane było okazjonalnie. Poniższe dane zaprezentował Anthony S. Travis (Wlk. Brytania) podczas międzynarodowej konferencji poświęconej ekonomicznej stymulacji rozwoju turystyki, która odbyła się w 1988 roku w Poznaniu.

Przykład:

W historycznym angielskim mieście portowym Portsmouth znajduje się zespół odrestaurowanych sławnych okrętów i związanych z tradycją morską muzeów. Przeprowadzone w 1985 roku badania wykazały, że omawiany zespół inwestycji związanych z turystyką pochłonął 21,6 mln funtów. W okresie 1982–1985 kapitały zaangażowane w ten zespół atrakcji turystycznych przyniosły zyski w wysokości 47 mln funtów pochodzących z wydatków turystów, z czego jedynie 3,5 mln funtów nie zasiliło lokalnej gospodarki. Powstała tam liczba nowych miejsc pracy odpowiada 3,7 tys. pełnych etatów. Rezultatem inwestycji związanych w Ośrodkiem Tradycji Morskiej będzie dodatkowy dochód dla lokalnej gospodarki w wysokości 70 mln funtów.

III. Ruch turystyczny i rekreacyjny w Toruniu

Ze względu na dużą ruchliwość przestrzenną uczestników ruchu turystycznego badania tego zjawiska charakteryzują się zawsze większym lub mniejszym stopniem szacunkowości. W celu uzyskania wyników o jak największym stopniu obiektywizmu stosowane są wszechstronne metody badawcze. Celem tych badań jest uzyskanie odpowiedzi na następujące najważniejsze pytania:

- jakie są różmiary ruchu turystycznego i rekreacyjnego w Toruniu?
- jaki jest rozkład przestrzenny tego ruchu na terenie miasta?
- jakie jest pochodzenie terytorialne turystów przyjeżdżających do Torunia?
- jakie są sezonowe wahania natężenia tego ruchu?
- jakie formy turystyki i rekreacji dominują?
- jakie przeważające grupy społeczno-demograficzne uczestniczą w ruchu turystycznym i rekreacyjnym?
- jakie wydatki związane są z uczestnictwem w ruchu turystycznym? i jakie zyski czerpie z tego miasto?
- jakie są motywy i cele przyjazdów do Torunia?
- jakie działania należy podjąć aby następował dalszy rozwój turystyki w mieście?

Aby odpowiedzieć na powyższe pytania w niniejszym opracowaniu wykorzystano następujące materiały analityczne oraz zastosowano następujące trzy grupy metod badawczych:

- analiza materiałów statystycznych wtórnych dotyczących ruchu pojazdów na parkingach, w wybranych punktach kontrolnych, frekwencji w obiektach bazy noclegowej, w obiektach krajoznawczych np. muzeach,
- metoda badań wyczerpujących dostarczających materiału podstawowego pierwotnego, np. dane z ksiąg meldunkowych,
- badania ankietowo-sondażowe.

Poniżej w punkcie „Materiały analityczne” przedstawiono wyniki badań z wykorzystaniem omówionych metod badawczych. Zaprezentowano też wnioski z badań bazy noclegowej. W dalszej części omówiono syntetycznie najważniejsze cechy ruchu turystycznego w mieście.

1. Materiały analityczne

1.1. Analiza ruchu turystycznego w Toruniu na podstawie notowań pojazdów na parkingu pod mostem drogowym

A. Metoda badań

Jedną z najbardziej obiektywnych metod badań ruchu turystycznego jest notowanie ruchu pojazdów w okresie określonego obszaru lub punktu kontrolnego. Metodę taką stosuje się do badań ruchu turystycznego w dużych rejonach turystycznych, np. w Bieszczadach¹⁾ lub miejscowościach turystycznych, np. w Augustowie²⁾. Na tej podstawie można wnioskować bezpośrednio o takich cechach jak: natężenie i sezonowość ruchu turystycznego oraz pochodzenie terytorialne turystów.

Natężenie ruchu komunikacyjnego zarówno lokalnego, jak i tranzytowego jest w Toruniu bardzo duże. Do badań wytypowano obiekt, który spełniał dwa podstawowe warunki: znajdował się w sąsiedztwie Zespołu Staromiejskiego i jednocześnie był położony przy głównych trasach przelotowych. Warunki te spełnia parking pod mostem drogowym w Toruniu stanowiący punkt wyjścia dla zwiedzających Stare Miasto i to zarówno dla turystów indywidualnych, jak i grup wycieczkowych.

Eksploatację obiektu prowadzi Toruńska Usługowa Spółdzielnia Inwalidów „Toruś” (ul. Bydgoska 104), której zlecono wykonanie analitycznego zestawienia danych dotyczących ruchu pojazdów na parkingu. Do badań wytypowano 5 okresów miesięcznych. Podstawowy materiał analityczny obejmuje 4 miesiące sezonu wiosenno-letniego: maj, czerwiec, lipiec, sierpień 1992 r. Do analizy porównawczej wytypowano luty 1992 r. – jako miesiąc ogólnie najsłabszy pod względem ruchu turystycznego w ciągu roku w miejscowościach krajoznawczych.

Dane obejmują wszystkie pojazdy parkujące w obiekcie zarejestrowane poza terenem woj. toruńskiego i informują o: dacie pozostawienia pojazdu na parkingu, liczbie godzin parkowania oraz zapis rejestracji komunikacyjnej pojazdu w podziale na pojazdy krajowe i zagraniczne oraz na autokary i samochody osobowe.

W sumie charakterystyka dla okresu 5 miesięcy obejmuje 6 077 pojazdów, z czego 4 968 samochodów osobowych oraz 1 109 autokarów. Autokary zagraniczne stanowią 9,5 % ogółu autokarów, a zagraniczne samochody osobowe 22,8 % ogółu samochodów parkujących (tabela 8).

¹⁾ Liszewski S., 1990, Funkcja turystyczna Bieszczadów Polskich w świetle analizy ruchu pojazdów, Acta Univ. Lodz., Turyzm 6, s. 59–81.

²⁾ Funkcja turystyczna Augustowa, pod red. S. Liszewskiego, Instytut Turystyki, Warszawa 1989.

Tabela 8. Zestawienie liczby autokarów i samochodów osobowych spoza woj. toruńskiego na parkingu pod mostem drogowym w Toruniu

	M i e s i ą c					Razem
	II	V	VI	VII	VIII	
A. Autokary (ogółem)	34	386	376	180	133	1 109
w tym:						
krajowe	34	372	361	146	91	1 004
zagraniczne	—	14	15	34	42	105
B. Samochody osobowe (ogółem)	456	679	800	1 369	1 662	4 968
w tym:						
krajowe	395	537	640	972	1 291	3 835
zagraniczne	63	142	160	397	371	1 133
Liczba pojazdów spoza woj. toruńskiego ogółem	492	1 065	1 176	1 549	1 795	6 077

Źródło: opracowanie własne

B. Wyniki badań

a. Sezonowość

Obserwuje się dość duże zróżnicowanie ilości parkujących pojazdów zarówno w układzie tygodniowym, jak i miesięcznym.

Liczba autokarów w lutym jest 10-krotnie mniejsza, niż w miesiącach największego nasilenia ruchu wycieczkowego (maj–czerwiec) i 5-krotnie mniejsza niż w okresie sezonu letniego (lipiec–sierpień). Natężenie ruchu samochodów osobowych w ciągu roku jest mniej zróżnicowane. W okresie maj–czerwiec jest 1,5–2 razy większe, a w lipcu–sierpniu około 3 razy większe niż w okresie zimowym (luty).

Rozkład natężenia ruchu w ciągu tygodnia jest jeszcze bardziej zróżnicowany. Obserwuje się wyraźny spadek ilości parkujących autokarów w dni wolne oraz świąteczne (ogólnie: sobota–niedziela–poniedziałek) w stosunku do dni roboczych.

b. Czas parkowania pojazdów

Na podstawie czasu parkowania pojazdów wnioskować można o charakterze pobytu osób przyjeżdżających do miasta. Dla każdego pojazdu określono czas parkowania wg następujących pięciu przedziałów:

- do 1 godziny,
- do 6 godzin,
- do 12 godzin,
- do 24 godzin,
- ponad 24 godzin.

Wyniki tej analizy dla rozpatrywanych 5 miesięcy w rozbiciu na autokary i samochody osobowe oraz pojazdy krajowe (spoza woj. toruńskiego) i zagraniczne przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9 Czas parkowania¹⁾ autokarów i samochodów osobowych na parkingu pod mostem drogowym w Toruniu

Rodzaj pojazdu	M i e s i ą c																									O g ó ł e m				
	II					V					VI					VII					VIII									
	a ¹⁾	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
A. Autobusy krajowe	3	23	3	5	—	28	322	14	6	2	20	333	6	2	—	11	122	5	8	—	10	75	1	2	3	72	875	29	23	5
B. Autobusy zagraniczne	—	—	—	—	—	5	8	—	1	—	5	8	—	1	1	7	19	—	4	4	18	21	2	—	1	35	56	2	6	6
C. Samochody osobowe krajowe (spoza woj. toruńskiego)	128	147	43	64	13	232	200	50	32	23	300	216	45	59	20	421	459	37	41	14	598	536	68	72	17	1679	1558	243	268	87
D. Samochody osobowe zagraniczne	11	19	9	18	6	59	47	21	6	9	52	68	19	16	5	102	204	36	41	14	100	163	46	38	24	324	501	131	119	58
R a z e m	142	189	55	87	19	324	577	85	45	34	377	625	70	78	26	541	804	78	94	32	726	795	117	112	45	2110	2990	405	416	156

Źródło: opracowanie własne.

¹⁾ a — do 1 godziny; b — do 6 godzin; c — do 12 godzin; d — do 24 godzin; e — ponad 24 godziny.

Przyjmując w uproszczeniu, że klientami parkingu są wyłącznie turyści zatrzymujący się w Toruniu można sformułować następujące wnioski dotyczące cech ruchu wycieczkowego (autokary) i indywidualnego (samochody osobowe):

- w omawianej zbiorowości zdecydowanie przeważają (83,9 %) pojazdy pozostawione na parkingu do 6 godz., co związane jest ze zwiedzaniem miasta i dotyczy zarówno ruchu wycieczkowego (93,6 %), jak i indywidualnego (81,8 %). Można na tej podstawie stwierdzić, że Toruń jest miastem tranzytowym, a nie docelowym ruchu turystycznego.
- jedynie 3,6 % pojazdów pozostało na parkingu dłużej niż 12 godzin, co związane jest najczęściej z noclegiem pasażerów w mieście. Może to dotyczyć także pasażerów pojazdów, które zostały pozostawione na parkingu na 6 do 12 godzin (2,9 % autokarów zagranicznych, 1,9 % autokarów krajowych, 6,3 % samochodów osobowych krajowych i 11,6 % zagranicznych). Ogólna liczba turystów, którzy nocowali w Toruniu może być nieco większa, gdyż część pojazdów pozostawionych na parkingu pod mostem na kilka godzin (do 6 godzin) mogła parkować przed obiektami noclegowymi.

c. Pochodzenie terytorialne pojazdów

Analiza pochodzenia terytorialnego pojazdów, a tym samym turystów odwiedzających miasto może mieć istotne znaczenie dla działań promocyjnych Torunia. Wskazanie najważniejszych rejonów skąd pochodzą turyści określać powinno kierunki promocji miasta na rynku krajowym.

Analizę pochodzenia terytorialnego pojazdów przeprowadzono na podstawie danych rejestracyjnych. Z badań wyłączono pojazdy z rejestracją woj. toruńskiego oraz pojazdy zagraniczne (dane przedstawione przez właścicieli parkingu nie pozwoliły na identyfikację kraju pochodzenia pojazdów). W załączonych zestawieniach przedstawiono pochodzenia terytorialne pojazdów krajowych w rozbiciu na autokary (tabela 10) oraz samochody osobowe (tabela 11).

Zauważa się wyraźną rejonizację zarówno ruchu wycieczkowego, jak i indywidualnego. Ponad połowa wycieczek (51,5 %) pochodziła jedynie z 5 województw (w kolejności bydgoskiego, poznańskiego, warszawskiego, wrocławskiego i łódzkiego). Także ponad połowa (56,7) ruchu indywidualnego pochodziła z 5 województw: bydgoskiego, wrocławskiego, warszawskiego, katowickiego i gdańskiego.

Tabela 10. Pochodzenie terytorialne pojazdów krajowych spoza woj. toruńskiego na parkingu pod mostem drogowym – autokary

Lp.	Rejestracja pojazdu wg województwa	Liczba pojazdów wg miesięcy 1992 r.					Ogółem
		II	V	VI	VII	VIII	
1.	bialskopodlaskie	2	2	2	—	1	7
2.	białostockie	—	3	—	3	1	7
3.	bielskie	—	—	—	1	1	2
4.	bydgoskie	3	66	83	19	17	188
5.	chełmskie	—	—	1	—	—	1
6.	ciechanowskie	—	13	17	2	1	33
7.	częstochowskie	—	2	1	—	1	4
8.	elbląskie	1	14	10	1	—	26
9.	gdańskie	1	22	18	2	2	45
10.	gorzowskie	—	1	4	1	—	6
11.	jeleniogórskie	—	1	2	—	—	3
12.	kaliskie	1	6	8	1	1	17
13.	katowickie	—	7	4	1	3	15
14.	kieleckie	2	2	1	—	—	5
15.	konińskie	—	10	13	4	3	30
16.	koszalińskie	—	9	8	1	—	18
17.	krakowskie	1	1	6	2	—	10
18.	krośnieńskie	—	—	—	1	—	1
19.	legnickie	—	—	—	—	—	—
20.	leszczyńskie	—	3	4	4	2	13
21.	lubelskie	—	2	1	—	—	3
22.	łomżyńskie	—	3	1	—	—	4
23.	łódzkie	1	22	28	11	5	67
24.	nowosądeckie	—	1	—	—	—	1
25.	olsztyńskie	1	19	8	2	—	30
26.	opolskie	—	—	—	—	—	—
27.	ostrolęckie	—	—	2	—	1	3
28.	pilskie	2	16	10	2	2	32
29.	piotrowskie	—	2	7	—	1	10
30.	płockie	—	14	18	13	3	48
31.	poznańskie	1	60	32	11	1	105
32.	przemyskie	—	—	1	—	—	1
33.	radomskie	—	1	—	—	1	2
34.	rzeszowskie	—	—	—	2	—	2
35.	siedleckie	—	1	2	1	1	5
36.	sieradzkie	—	1	3	—	1	5
37.	skierniewickie	—	12	18	13	2	45
38.	śląskie	—	5	8	1	1	15
39.	suwalskie	—	1	—	—	—	1
40.	szczecińskie	—	2	1	2	1	6
41.	tarnobrzeskie	—	—	—	1	—	1
42.	tarnowskie	—	—	—	1	—	1
43.	wałbrzyskie	—	—	2	—	—	2
44.	włocławskie	10	7	10	21	23	71
45.	wrocławskie	—	1	1	—	1	3
46.	zamojskie	—	1	2	—	—	3
47.	zielonogórskie	—	2	—	—	—	2
48.	stołeczne warszawskie	6	26	23	12	14	81
49.	inne np. rejestracje próbne, wojskowe itp.	2	11	1	10	—	24
O g ó ł e m		34	372	361	146	91	1 004

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Pochodzenie terytorialne pojazdów krajowych spoza woj. toruńskiego na parkingu pod mostem drogowym – samochody osobowe

Lp.	Rejestracja pojazdu wg województwa	Liczba pojazdów wg miesięcy 1992 r.					Ogółem
		II	V	VI	VII	VIII	
1.	bialskopodlaskie	2	2	6	8	2	20
2.	białostockie	4	1	6	13	7	31
3.	bielskie	2	4	12	18	22	58
4.	bydgoskie	88	136	122	159	204	709
5.	chełmskie	—	1	2	2	—	5
6.	ciechanowskie	1	9	8	9	6	33
7.	częstochowskie	7	—	6	11	16	40
8.	elbląskie	1	3	2	5	8	19
9.	gdańskie	35	39	34	45	55	208
10.	gorzowskie	—	3	—	4	8	15
11.	jeleniogórskie	3	1	4	8	1	17
12.	kaliskie	6	6	8	11	7	38
13.	katowickie	13	15	43	87	127	285
14.	kieleckie	1	—	3	11	12	27
15.	konińskie	1	5	5	12	20	43
16.	koszalińskie	3	5	10	13	17	48
17.	krakowskie	3	5	16	21	39	84
18.	krośnieńskie	—	1	5	7	6	19
19.	legnickie	4	4	1	4	15	28
20.	leszczyńskie	2	2	3	10	4	21
21.	lubelskie	4	3	5	6	5	23
22.	łomżyńskie	—	—	2	2	2	6
23.	łódzkie	15	24	17	54	87	197
24.	nowosądeckie	1	—	3	2	1	7
25.	olsztyńskie	5	20	20	11	16	72
26.	opolskie	1	1	2	7	9	20
27.	ostrolęckie	—	1	6	2	5	14
28.	pilskie	4	4	12	9	20	49
29.	piotrkowskie	—	1	1	14	12	28
30.	płockie	7	19	12	24	30	92
31.	poznańskie	5	19	25	49	46	144
32.	przemyskie	1	1	—	2	1	5
33.	radomskie	5	2	4	8	4	23
34.	rzyszowskie	—	—	1	5	9	15
35.	siedleckie	4	2	—	1	4	11
36.	sieradzkie	1	1	—	4	6	12
37.	skierniewickie	—	6	8	17	6	37
38.	śląskie	5	5	4	3	15	32
39.	suwalskie	1	2	3	3	3	12
40.	szczecińskie	5	10	9	17	21	62
41.	tarnobrzeskie	—	1	—	—	—	1
42.	tarnowskie	—	—	—	—	—	—
43.	wałbrzyskie	2	4	4	11	13	34
44.	włocławskie	67	77	82	115	166	502
45.	wrocławskie	9	7	2	8	15	41
46.	zamojskie	2	—	—	3	4	9
47.	zielonogórskie	3	—	2	3	11	19
48.	stoleczne warszawskie	48	66	91	114	152	471
49.	inne np. rejestracje próbne, wojskowe itp.	24	24	29	20	52	149
O g ó ł e m		395	537	640	972	1291	3835

Źródło: opracowanie własne.

1.2. Wyniki badań ankietowo-sondażowych

W niniejszym opracowaniu omówione zostaną wyniki dwóch odrębnych badań ankietowo-sondażowych.

Najważniejszą rolę odgrywają wyniki badań przeprowadzonych przez Instytut Turystyki wg opracowanego w 1992 r. kwestionariusza ankiety pt. „Turystyka w Toruniu” (załącznik nr 1). Ankieta została powielona w ilości 2 tys. egzemplarzy w językach: polskim, angielskim, niemieckim i francuskim. Dystrybucję kwestionariuszy ankiety wśród turystów prowadzono za pośrednictwem Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej, Oddziału Przewodnickiego PTTK oraz poszczególnych przewodników oprowadzających wycieczki w Toruniu. W sumie zwrócono około 400 wypełnionych (w okresie lipiec 1992–grudzień 1992) ankiet i to zarówno przez turystów indywidualnych jak i uczestników wycieczek. W kwestionariuszu ankiety zaakcentowano te pytania, które związane są z oceną zagospodarowania i obsługi turystycznej oraz z wydatkami poniesionymi w czasie pobytu w Toruniu.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano także wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 1991 r. przez Urząd Wojewódzki w Toruniu dotyczących turystyki w Toruniu i Regionie Toruńskim. Ankiety te, w ilości 2 tys. sztuk zostały przygotowane w 5 wersjach językowych: polskiej, rosyjskiej, niemieckiej, angielskiej i francuskiej a nadzór i opracowanie ankiet przeprowadzono w Instytucie Turystyki. Kwestionariusze ankiety, podobnie jak w pierwszym przypadku były rozprowadzone przez toruńskich przewodników, ale zastosowano tu ponadto ankietowanie gości wybranych 5 obiektów noclegowych: hotelu Helios, Zajazd Staropolski, Polonia i Pod Trzema Koronami oraz Domu Wycieczkowego PTTK. Badania przeprowadzono w okresie lipiec–grudzień 1991 r. W sumie ankietowaniu podlegało 881 osób, z czego ankiety wypełnione w językach: polskim – 254, niemieckim 249, angielskim – 245, rosyjskim – 19 i francuskim – 14.

W sumie przedstawione niżej wyniki badań ankietowych dotyczą prawie 1 300 osób. Należy jednak zaznaczyć, że w wielu przypadkach na jednym formularzu ankiety wypowiadały się dwie–trzy, a nawet więcej osób, zatem liczebność ankietowanych osób jest jeszcze większa. Wyniki obu badań ankietowych zostały – o ile to było możliwe – traktowane łącznie.

A. Rodzaj pobytu

- w celach turystycznych: 51 %,
- w interesach: 28 %,
- w innych celach: 21 %,

w tym:

– konferencje naukowe, studia	10 %,
– oddelegowanie do pracy w Toruniu	5 %,
– wizyta u rodziny lub znajomych	5 %,
– przerwa w podróży związanej z interesami	1 %.

Uwagę zwraca stosunkowo duży udział gości zagranicznych przyjeżdżających do Polski w ramach imprez kulturalnych (w tym i do Torunia).

B. Liczba dni pobytu w Toruniu

– kilka godzin lub 1 dzień bez noclegu:	43 %,
– 1 dzień z noclegiem:	40 %,
– 2 dni z noclegiem:	16 %,
– ponad 2 dni z noclegiem:	1 %.

W interpretacji powyższych danych należy podkreślić, że duża część ankiet skierowana była do gości hotelowych, skąd wynika duży udział osób nocujących w Toruniu. Z badań wynika, że Toruń stanowi bardzo rzadko specjalny cel przyjazdów turystycznych a pobyty w mieście mają wybitnie charakter tranzytowy.

C. Środek lokomocji

Spośród wymienianych środków lokomocji, którymi odbywała się podróż w grupie turystów krajowych wymieniano przede wszystkim samochód (56 %) i autobus (30 %), rzadziej pociąg (12 %). Pozostała część turystów korzystała z innych środków lokomocji np. rower, samolot.

W grupie turystów zagranicznych dominowały osoby, które przyjechały do Torunia autobusem (53 % w grupie ankiet w języku niemieckim i aż 80 % w rosyjskim). Należy zaznaczyć, że w wielu ankietach podawano kilka środków lokomocji, co odnosi się do całej podróży (np. przylot samolotem do Polski, część trasy odbywana autobusem lub wypożyczonym samochodem itp.).

D. Forma organizacyjna

– wycieczka:	62 %,
– indywidualnie:	38 %.

Na podstawie porównania z wynikami badań ruchu turystycznego w Toruniu w latach poprzednich, można stwierdzić wyraźny wzrost udziału uczestnictwa w ma-

łych grupach liczących 2–5 osób. Potwierdza to ogólną tezę o rosnącym znaczeniu w turystyce polskiej, w tym w turystyce w Toruniu niewielkich liczebnie form uczestnictwa, z rosnącym udziałem turystyki rodzinnej. Stanowi to jednocześnie istotną wskazówkę dla nowych form zagospodarowania turystycznego, w których przeważać powinny obiekty pensjonatowe, pokoje gościnne o stosunkowo wysokim standardzie, niezbyt wysokich cenach i dobrej obsłudze gwarantującej nawiązywanie bezpośrednich więzi między odwiedzającymi i odwiedzanymi.

E. Odczucia pozytywne związane z miastem

- wygląd miasta, zwłaszcza Starówki, stan utrzymania obiektów historycznych (37 % ankiety polskie, 49 % zagraniczne),
- dobre usługi hotelowe, czystość obiektów, miła obsługa (17 % ankiety polskie, 15 % zagraniczne),
- dobre zaopatrzenie w sklepach, dobre wyżywienie w lokalach gastronomicznych (22 % ankiety polskie, 11 % zagraniczne),
- ogólna życzliwość, uprzejmość i atmosfera na ulicy (13 % ankiety polskie, 30 % zagraniczne).

F. Odczucia negatywne związane z miastem

Odczuciom tym należy poświęcić więcej miejsca, gdyż wyniki badań w tym zakresie stanowią istotną wskazówkę do działań, jakie należy w mieście podjąć w celu lepszej obsługi przybywających turystów. Z negatywnych odczuć, które podkreślone zostały przynajmniej w 2 ankietach należy wymienić:

- zły stan nawierzchni ul. Szerokiej,
- brak wystaw, imprez kulturalnych,
- brak możliwości zjedzenia czegokolwiek po godz. 22-ej,
- nie opróżnione kosze na śmieci,
- zamknięte obiekty muzealne w poniedziałki,
- brak dobrych, stylowych restauracji np. narodowych,
- zbyt wysokie opłaty parkingowe,
- trudności komunikacyjne w mieście, brak dobrej organizacji ruchu kołowego w obrębie Starówki,
- zła lokalizacja campingu Tramp (przy ruchliwej magistrali drogowej),
- zbyt duża liczba żebraków natrętnie zaczepiających turystów,
- zbyt mała liczba punktów informacji turystycznej,

- skromna liczba materiałów informacyjnych o mieście w językach obcych,
- brak dbałości o ruiny Zamku Krzyżackiego – jest to jednocześnie strefa niebezpieczna wieczorem,
- znaczne zanieczyszczenie ulic przez psy,
- w obrębie Torunia brak drogowskazów określających kierunek do Starówki,
- brak tablic informacyjnych na zabytkach,
- brak zagospodarowania wejść do klatek schodowych i zagospodarowania podwórek na Starówce.

Reasumując można stwierdzić, że w większości ankiet zwracano uwagę na:

- a) brak imprez kulturalnych w godzinach wieczornych stwierdzając, że miasto po godz. 18-tej jest „pustynią kulturalną”, gdzie nie ma dokąd pójść i co zjeść (po godz. 22-ej),
- b) złą strukturę bazy noclegowej: niski standard niektórych obiektów, brak hoteli najwyższej klasy,
- c) problemy językowe: kłopoty z porozumieniem się z mieszkańcami, a niekiedy z obsługą obiektów turystycznych,
- d) zły stan telekomunikacji,
- e) ogólne braki w informacji turystycznej.

G. Wydatki turystów przyjezdnych w Toruniu

Wydatki te w przeliczeniu na 1 dzień pobytu kształtują się następująco:

- turyści polscy średnio: 274 000,— zł,
- turyści zagraniczni średnio: 779 000,— zł.

W szczególności są to wydatki (tabela 12):

Tabela 12. Średnie wydatki turystów polskich i zagranicznych
w ciągu 1 dnia pobytu w Toruniu w 1992 r.

Lp.	Rodzaj wydatku	Turyści krajowi	Turyści zagraniczni
1.	nocleg	78.000,—	195.000,—
2.	wyżywienie	61.000,—	210.000,—
3.	materiały informacyjne (foldery, mapy itd)	18.000,—	11.000,—
4.	pamiątki (pierniki, książki, kryształ, wyroby ze skóry itd)	55.000,—	207.000,—
5.	związane z wejściem do muzeów, na imprezy kulturalne itp.	32.000,—	67.000,—
6.	inne wydatki (np. opłaty parkingowe, przejazdy, zakupy)	30.000,—	89.000,—

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

1.3. Dane dotyczące ruchu turystycznego w wybranych obiektach i punktach kontrolnych

A. Muzea (1992 r.)

a) Muzeum Okręgowe (223 630 osób), w tym:

– Ratusz	– 30 781
– Dom Kopernika	– 90 507 (38 578 – makieta)
– Dom Eskenów	– 421
– Kamienica „Pod Gwiazdą”	– 25 183
– Zamek Krzyżacki	– 4 201
– Wieża Ratuszowa	– 33 959

b) Muzeum Etnograficzne – 36 tys. osób (w tym około 40 % zwiedzających indywidualnie)

B. Obiekty noclegowe – liczba osób korzystających z noclegów – 120 422.

C. Ruch wycieczkowy

W 1992 r. – ok. 1 600 grup wycieczkowych zarejestrowanych przez PTTK (w tym około 300 grup zagranicznych). Wg szacunków ruch rejestrowany stanowi około 60 % całego ruchu wycieczkowego. Ogólną liczbę wycieczek zwiedzających miasto szacuje się na około 2,7 tys., przy średniej liczebności grupy wycieczkowej 40 osób.

D. Liczba osób korzystających z przewozów pasażerskich łodzią „Katarzynka” przez Wisłę (sezon letni – V–IX): 15 tys. osób (wg danych ZM PTTK).

E. Ogród Zoobotaniczny – liczba osób zwiedzających (1992 r.) – 40 tys. osób.

F. Punkty kontrolne ruchu drogowego

- ul. Poznańska (7.VIII.1992 r. w godz. 8⁰⁰–21⁰⁰) – 310 samochodów osobowych i 15 autokarów z rejestracją zagraniczną,
- ul. Olsztyńska (15.VII.1992 r. w godz. 8⁰⁰–21⁰⁰) – 285 samochodów osobowych i 20 autokarów z rejestracją zagraniczną.

G. Wyniki badań pomiarów natężenia ruchu samochodowego

Badania przeprowadzone przez Urząd Wojewódzki w Toruniu w dn. 21.VII.1992 r. na ul. Grudziądzkiej (przy skrzyżowaniu z ul. Kościuszki):

a) Ruch pojazdów w kierunku centrum miasta

godz. 14⁰⁰–15⁰⁰ – 730 pojazdów

godz. 15⁰⁰–16⁰⁰ – 693 pojazdy

w tym samochody ciężarowe: 15–20 %.

b) Ruch pojazdów od centrum miasta

godz. 14⁰⁰–15⁰⁰ – 386 pojazdów

godz. 15⁰⁰–16⁰⁰ – 388 pojazdów

w tym samochody ciężarowe: 12–18 %.

H. Wyniki badań ruchu rekreacyjnego na Rubinkowie

Na podstawie obserwacji godzinnych na terenie Rubinkowa i na terenach otaczających przeprowadzonych kilkakrotnie w sezonie letnim, zimowym i wiosennym w dni pogodne, świąteczne stwierdzono:

– dzienne, maksymalne natężenie ruchu rekreacyjnego: 3,0 tys. osób jednorazowo.

Potwierdzają to badania przeprowadzone w lipcu i sierpniu 1991 r. przez PIOŚ w Toruniu¹⁾ w dolinie Wisły na wysokości żwirowni rzecznej oraz Rubinkowa. W pracy tej określono ponadto następującą liczbę osób korzystających z wypoczynku sobotnio-niedzielnego: Kąpielisko „Wodnik” – 10 tys. osób oraz od kilkunastu osób do kilkaset jednorazowo w następujących punktach: Kaszczorek, rejon Jez. Nagus, Kępa Bazarowa, Port Drzewny, Przystań na Rybakach, Lasek Bielański, Lasek Bielawski, Barbarka oraz na terenach przylegających bezpośrednio do miasta np. Lasy Piwnickie, Rejon Dybowo–Jarki–Kąkol itd.

2. Synteza badań nad ruchem turystycznym i rekreacyjnym w Toruniu

Ogólne rozmiary i strukturę ruchu turystycznego i rekreacyjnego w Toruniu w 1992 r. przedstawiono na rys. 7. Poniżej przedstawiono uzasadnienie do tego bilansu wraz z komentarzem.

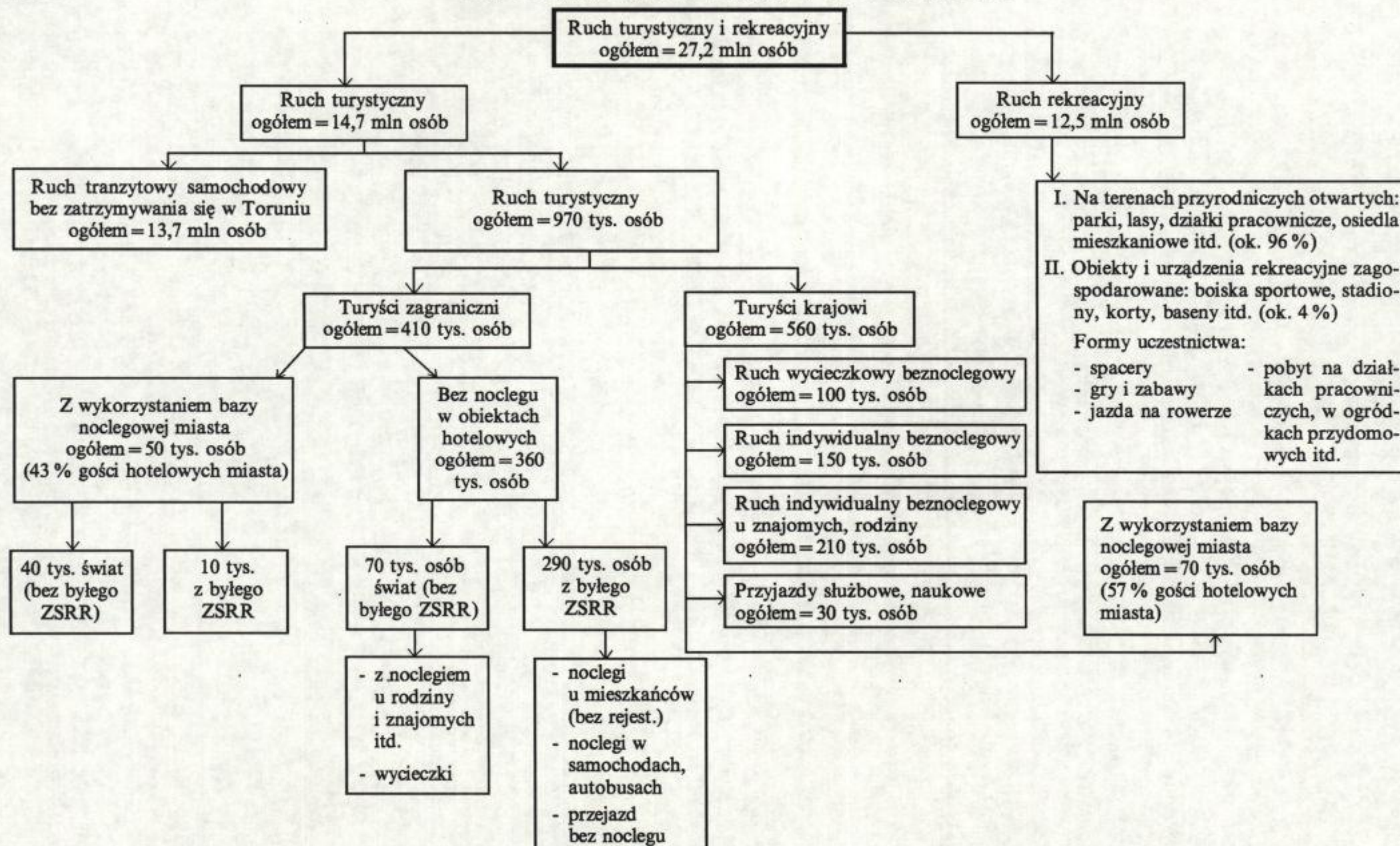
A. Ruch turystyczny – 14,7 mln osób

Zasadnicza część tego ruchu (13,7 mln osób, 93,2 %) ma charakter tranzytowy. Jest to ruch samochodów osobowych, mikrobusów osobowych i autokarów krajowych

¹⁾ M. Sokół, Ocena wpływu ruchu turystycznego na stan środowiska w strefie podmiejskiej Torunia, mnpś Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, Toruń 1992.

Rys. 7.

Ruch turystyczny i rekreacyjny w Toruniu w 1992 r.

i zagranicznych przejeżdżających przez Toruń bez zatrzymania się. Tę część ruchu umownie nazywać można potencjalnym (i nie wykorzystanym datąd) ruchem turystycznym. Na podstawie ekstrapolacji wyników pomiarów ruchu drogowego, oceny sezonowości ruchu pojazdów samochodowych w Toruniu oraz pomiarów ruchu samochodowego w punktach kontrolnych można stwierdzić, że największe natężenie ruchu występuje na odcinku drogi międzynarodowej nr 1: Gdańsk–Katowice i stanowi około 52 % całego ruchu (analogicznie kierunek Poznań–Olsztyn 35 % i Szczecin–Warszawa 13 % ruchu tranzytowego przy założeniu, że tylko te trzy kierunki mają istotne znaczenie dla ruchu tranzytowego ponadregionalnego). Obliczono, że na powyższych trasach przejeżdżało przez Toruń w 1992 r. odpowiednio: 7,2; 4,9 i 2,6 mln osób. Przy obliczeniach przyjęto następujące założenia: statystyczna liczba osób w autobusie – 40, w samochodzie osobowym – 4 osoby (zaliczono tu także mikrobusy). W obliczeniach uwzględniono sezonowość ruchu turystycznego w ciągu roku oraz zmiany natężenia ruchu pojazdów w ciągu doby (wobec braku notowań ruchu pojazdów w nocy).

Odrębnie oszacowano strukturę tego ruchu rozpatrując m.in. rozmiary ruchu tranzytowego pojazdów pochodzących z Niemiec. Oparto się w tym przypadku na dwóch przesłankach. Po pierwsze analizowano jaki odsetek pojazdów stanowią pojazdy zagraniczne (w tym z rejestracją niemiecką) w całych potokach ruchu – na podstawie badań w punktach kontrolnych. Po drugie wykorzystano wyniki badań Instytutu Turystyki w Poznaniu dotyczące pojazdów przekraczających polską granicę¹⁾. W badaniach tych stwierdzono, że w 1991 r. spośród 31 mln osób zamieszkałych w Niemczech 21 % przy przekraczaniu granicy deklarowało swój pobyt w strefie pojeziernej, z tego około 1/2 w części wschodniej (Mazury). Stanowi to około 3,2 mln osób. Z tej liczby wyodrębniono, na podstawie deklarowanych kierunków podróży, grupę przemieszczającą się przez Toruń. Można szacunkowo określić, że przy uwzględnieniu ogólnych wahań ruchu turystycznego z Niemiec między rokiem 1991 i 1992, przez Toruń przejechało w 1992 r. przynajmniej 1,2 mln osób zamieszkałych w Niemczech. Specjalnie omawia się w tym miejscu grupę turystów tranzytowych z Niemiec, gdyż stanowi ona aż 8,8 % całego ruchu tranzytowego nie zatrzymującego się w Toruniu. Powyższe dane dobitnie określają do jakiego rodzaju potencjalnych turystów skierowana powinna być oferta turystyczna oraz działalność promocyjna miasta.

¹⁾ S. Bosiacki, J. Błotny, Rozmieszczenie zagranicznej turystyki przyjazdowej w Polsce w 1991 r., Instytut Turystyki, Poznań 1992.

Należy podkreślić, że z w/w grupy 1,2 mln osób zatrzymało się w 1992 r. w Toruniu na nocleg jedynie około 30 tys. osób (2,5 % ruchu tranzytowego) oraz około 70 tys. osób (5,8 % całego ruchu tranzytowego) bez noclegu w hotelach toruńskich (z tego około 23 tys. osób zatrzymujących się na kilka godzin w mieście, co stwierdzono na podstawie danych parkingowych oraz około 47 tys. osób zatrzymujących się przynajmniej na 1 dobę w Toruniu z noclegiem u rodziny, znajomych itd.).

Ruch turystyczny w mieście w 1992 r. określić można łącznie na poziomie **970 tys. osób**, w tym 42,3 % turystów zagranicznych. Znaczną grupę wśród turystów zagranicznych stanowiły osoby z byłego ZSRR (73,2 %). Jednak aż 290 tys. osób (96,7 %) z tej grupy nie wykorzystywało obiektów noclegowych miasta. Zjawisko to należy do tzw. turystyki handlowej i jest obecnie typowe dla całego prawie terytorium Polski.

Również w grupie turystów krajowych liczącej w sumie w 1992 r. 560 tys. osób stosunkowo niewiele osób (12,5 %) zatrzymało się w Toruniu na przynajmniej 1 nocleg. Znaczny jest także udział (100 tys. osób) ruchu wycieczkowego beznoclegowego i ruchu indywidualnego beznoclegowego (150 tys. osób). Niewątpliwie jednym z ważniejszych działań zmierzających do aktywizacji turystycznej miasta jest zwiększenie liczby osób nocujących w Toruniu. Obecnie w Toruniu zatrzymuje się jedynie około:

- 4 % autokarów,
- 7 % samochodów osobowych.

B. Ruch rekreacyjny – 12,5 mln osób

Ruch ten podzielono umownie na dwie zasadnicze części odbywające się: na terenach przyrodniczych otwartych oraz w obiektach i urządzeniach rekreacyjnych zagospodarowanych.

Największy udział ma rekreacja codzienna, którą oszacowano średnio w ciągu 1 dnia całego roku na 25 tys. osób. Z przeprowadzonych obserwacji wynika, że w dni świąteczne i przy sprzyjającej pogodzie w różnych formach rekreacji codziennej uczestniczyć może nawet do 50 % mieszkańców miasta. W Toruniu jest ponad 8 tys. działek pracowniczych, na których pracuje i odpoczywa jednocześnie w ciągu roku (poza sezonem zimowym) w sumie około 2,9 mln osób (przy założeniu, że działkę odwiedza średnio 1 osoba dziennie bez względu na warunki atmosferyczne). Oszacowano, że jedynie około 4 % ruchu rekreacyjnego w mieście odbywa się w obiektach i urządzeniach rekreacyjnych zagospodarowanych takich jak: boiska sportowe, stadiony, korty, baseny itd.

IV. Atuty i słabości Torunia wobec możliwości rozwoju turystyki

1. Atuty

- korzystne położenie komunikacyjne,
- duże natężenie ruchu tranzytowego,
- sąsiedztwo terenów o atrakcyjnych walorach przyrodniczych,
- Zespół Staromiejski jako walor turystyczny w skali międzynarodowej,
- istniejące elementy zagospodarowania turystycznego,
- sprzyjające nastawienie drobnych inwestorów w rozwój usług towarzyszących obsłudze ruchu turystycznego.

2. Słabości

- słaba działalność promocyjna,
- uboga oferta kulturalna, rozrywkowa, rekreacyjna,
- zaniedbany Zespół Staromiejski,
- zła struktura bazy noclegowej,
- słabe oznakowanie komunikacyjne miasta,
- ogólne braki w informacji turystycznej.

3. Możliwości

- możliwość promowania Torunia i jego okolic jako terenu o szerokim wachlarzu atrakcji turystycznych,
- wykorzystanie szeregu możliwości rynkowych, np. organizacja masowych imprez turystycznych, przystosowanie do pełnienia roli centrum konferencyjnego – kongresowego, wyeksponowanie elementów historycznych miasta,
- rozszerzenie oferty turystycznej na różne formy pobytu, np. pobyt z imprezami towarzyszącymi w okolicy,
- przechwycenie ruchu tranzytowego.

4. Zagrożenia

- ruch turystyczny krajowy i zagraniczny zostanie przyciągnięty przez inne prężne inicjatywy regionalne,
- brak Agencji Turystyki może spowodować rozdrobnienie działań i ogólne fiasko w dziedzinie rozwoju turystyki.

V. Programowanie turystyki i rekreacji w Toruniu

1. Strategia rozwoju

Celem strategii jest zapewnienie miastu wzrostu ruchu turystycznego z obecnych 970 tys. osób (1992 r.) do 3–4 mln osób rocznie, co nastąpić powinno w ciągu najbliższych 6–7 lat (do 2000 r.). Jednocześnie należy dążyć do zmiany stereotypu zwiedzania miasta: z kilkugodzinnego pobytu do pobytu przynajmniej 2-dniowego. Wydłużenie czasu pobytu w mieście i propozycja szerszej oferty służyć powinny zwiększeniu wydatków turystów, a tym samym dochodów miasta.

Strategiczne znaczenie powinna mieć obsługa 3 najważniejszych form ruchu turystycznego:

- ruchu wycieczkowego,
- turystyki z Niemiec,
- form kombinowanych turystyki krajowej i zagranicznej, oraz ruchu rekreacyjnego mieszkańców miasta.

Strategię podzielić można na cztery następujące wiodące zakresy tematyczne:

- budowanie indywidualnej tożsamości turystycznej miasta,
- uwydatnianie charakteru i podnoszenie jakości oferowanego produktu turystycznego,
- maksymalizacja dostępnych środków i ich efektywne wykorzystanie,
- rozwój bazy rekreacyjnej dla mieszkańców miasta.

Kluczem do pomyślnej realizacji strategii turystycznej powinno być opracowanie jasnej koncepcji użytkowania turystycznego miasta dla 4 w/w form wiodących ruchu turystycznego i rekreacyjnego, co jest jednym z zadań niniejszego opracowania.

Podnoszenie jakości oferowanego produktu turystycznego i rekreacyjnego powinno koncentrować się na:

- inwestowaniu w nową i ulepszoną bazę turystyczną i rekreacyjną,
- ustalenie jakości usług i bazy, zgodnych ze standardami międzynarodowymi,
- inwestowanie w szkolenie i kształcenie personelu do pracy w przemyśle turystycznym.

Realizacja strategii wymagać będzie znacznych środków finansowych, których należy poszukiwać zarówno w kraju (Polski Program Inwestycji i Rozwoju Turystycznego), jak i poza jego granicami (Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy, Brytyjski Fundusz Know-How itd.). W miarę możliwości powinna być nawiązywana współpraca między państwowymi i prywatnymi fundatorami i inwestorami.

2. Działania w ramach strategii

Realizacja określonych celów strategicznych wyznacza kierunki działań, które zawarte są przede wszystkim w sferach:

- a) działań marketingowych,
- b) budowy zintegrowanego systemu informacji,
- c) poprawy infrastruktury komunalnej miasta,
- d) rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- e) podwyższenia jakości i skuteczności oddziaływania poszczególnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych,
- f) poszerzania poziomu umiejętności i zakresu wiedzy fachowej pracowników miejskiego sektora przemysłu turystycznego.

3. Priorytety w rozwoju turystyki i rekreacji

3.1. Działania marketingowe

Istotna jest koncentracja działań marketingowych na kluczowych rynkach, którymi są:

- rynek niemiecki,
- krajowy rynek turystyki wycieczkowej, w tym szkolnej; turystyka w małych grupach.

Należy odrębnie – jak najszybciej – opracować szczegółowe programy dla obu w/w rynków i przedstawić dla nich oferty turystyczne.

Propozycja działania nr 1: utworzenie w Toruniu Agencji Turystyki.

Podstawowymi celami działania Agencji powinny być:

- skoordynowanie działań marketingowych w Toruniu w łączności z terenami otaczającymi,
- opracowanie ogólnej koncepcji marketingowej,
- określenie środków i ich koncentracja na rynkach kluczowych,

- opracowanie asortymentu ofert turystycznych,
- produkcja odpowiednich materiałów marketingowych,
- podwyższanie poziomu umiejętności marketingowych pracowników sektora turystycznego.

Agencja ta współdziałać powinna z przedstawicielami następujących instytucji w Toruniu:

- Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej,
- przedsiębiorstwa turystyczne (Orbis, PTTK), biura podróży,
- Urząd Wojewódzki i Miejski,
- specjaliści d/s marketingu,
- firmy prywatne,
- hotele i ośrodki aktywnego wypoczynku.

Należy rozważyć, czy Agencja mogłaby znaleźć się w strukturze organizacyjnej zakładu budżetowego miasta OSiR. W pierwszych 2–3 latach działalności Agencji musiałaby być ona dofinansowywana z budżetu miasta a w dalszym okresie powinna utrzymywać się samodzielnie i przynosić dochód miastu.

W celu promocji miasta Agencja powinna przedstawić program działań marketingowych. W programie tym istotną rolę powinno odgrywać budowanie indywidualnej tożsamości turystycznej miasta.

Propozycja działania nr 2: opracowanie i promowanie hasła popularyzującego miasto i odpowiadającego mu znaku graficznego (LOGO).

Celem tego działania jest wyodrębnienie tożsamości turystycznej Torunia (np. związanej z produkcją pierników, z Krzywą Wieżą, miejscem urodzenia M. Kopernika, planetarium, itp.) i promowanie jej na rynkach kluczowych.

Znak miasta, na który należy ogłosić konkurs, powinien znajdować się na wszystkich materiałach informacyjnych o Toruniu, pamiątkach z miasta, na tablicach informacyjnych itd.

Promocję miasta należy prowadzić zarówno w sąsiedztwie miasta na wszystkich drogach dojazdowych (zwłaszcza tranzytu turystycznego), jak również w ważnych komunikacyjnie punktach kraju¹⁾ (promy, przejścia graniczne, dworce kolejowe, lotniska, stacje benzynowe, ośrodki informacji turystycznej itp.). Szczególną rolę odgrywają parkingi i miejsca odpoczynkowe położone przy drogach tranzytu

¹⁾ Informacja w języku polskim, niemieckim i angielskim.

turystycznego, gdzie znajdować się powinny znaki graficzne i podstawowe informacje o mieście.

3.2. Budowa zintegrowanego systemu informacji

Sprawny system informacji powinien być integralną częścią promocji i rozwoju turystyki w Toruniu. Obecny system informacji oparty na Wojewódzkim Ośrodku Informacji Turystycznej wspomaganym punktami informacji w niektórych obiektach noclegowych jest niewystarczający. Należy podkreślić, że zmiany własnościowe obiektów hotelowych mogą spowodować likwidację punktów informacyjnych w tych obiektach.

Dostępne obecnie informacje dotyczą poszczególnych obiektów (np. muzea) lub form wypoczynku związanych ze zwiedzaniem miasta. Całkowicie brak informacji zintegrowanej o możliwościach aktualnego uzyskania noclegu, uczestnictwa w imprezach w mieście i okolicy, możliwości rozszerzenia form turystyki itp. Konieczne jest ustalenie jednolitego standardu usług dla całego systemu informacji. Niezbędna jest tu przejrzysta hierarchia biur informacji turystycznej punktów i znaków informacyjnych w mieście i okolicy, co poprzez kompleksową obsługę umożliwi turystom dotarcie do atrakcji turystycznych i bazy noclegowej. Materiały informacyjne powinny być prezentowane na polskich i zagranicznych targach turystycznych.

Propozycja działania nr 3: stworzenie sieci informacji turystycznej.

Sieć informacji powinna mieć zasięg regionalny. Oznacza to, że w głównym ośrodku dyspozycyjnym (Centrum Informacji Turystycznej) oraz w jego filiach (celowe jest np. utworzenie takiej filii na Dworcu Głównym PKP i punktów informacyjnych na wlotowych stacjach benzynowych) dostępne będą pełne i aktualne informacje w postaci bazy danych o wszelkich imprezach, możliwościach uczestnictwa w różnych formach turystyki w mieście i regionie oraz możliwościach realizacji usług w danym dniu. W tym celu konieczne jest zbudowanie łączności bezpośredniej ze wszystkimi elementami związanymi z obsługą ruchu turystycznego w celu bieżącej aktualizacji banku danych.

Przykład:

Turysta znajdujący się na Dworcu Głównym PKP w Toruniu lub w ośrodku informacji turystycznej powinien uzyskać pełną i aktualną informację na temat możliwości noclegu, oferty turystycznej regionu wraz z cennikiem itd.

Propozycja działania nr 4: opracowanie zestawu materiałów informacyjnych

Zestaw ten obejmować powinien:

- a) wstępny pakiet materiałów informacyjnych o mieście i regionie,
- b) materiały ofertowe dotyczące poszczególnych atrakcji turystycznych i bazy turystycznej.

Zadanie miasta ogranicza się do pełnego sfinansowania jedynie materiałów grupy „a” oraz ewentualnego dofinansowania wybranych materiałów z grupy „b”.

Do zadań miasta należeć powinno pełne sfinansowanie następujących materiałów:

- informatory bieżące dotyczące imprez kulturalnych, turystycznych, rekreacyjnych itd., w postaci materiałów broszurowych bezpłatnych,
- ogólne informatory dotyczące miasta, np. opracowanie coroczne informatora „Toruń – daty, fakty, liczby”,
- informatorów dotyczących bazy turystycznej komunalnej, np. TOR-TOR, OSiR, OWS Kamionki, o obiektach miejskich np. Zamek Dybowski, forty toruńskie i ich udostępnienie turystyczne itd.

W warunkach gospodarki rynkowej na toruńskim rynku wydawniczym ukazuje się wiele wydawnictw komercyjnych dotyczących miasta, jego obiektów zabytkowych, poszczególnych obiektów bazy turystycznej itp. Zjawisko to ocenić należy ogólnie pozytywnie. Jakość powyższych materiałów w wielu przypadkach jest jednak niezadawalająca, a część z nich uznać należy za szkodliwe z punktu widzenia promocji miasta.

Wniosek:

Do miejskiej sieci informacji turystycznej mogą być dopuszczone jedynie materiały zweryfikowane i zaakceptowane przez Wydział Kultury, Turystyki i Sportu Urzędu Miejskiego. Jednocześnie, tylko takie materiały mogą zostać dofinansowane z funduszu Wydziału. Proponuje się, aby tego typu wydawnictwa uzyskiwały odpowiedni znak graficzny, co stanowiłoby gwarancję odpowiedniej jakości wydawnictwa. Pozostałe wydawnictwa firmowane przez indywidualnych wydawców i nie podlegające weryfikacji nie powinny być dopuszczone do rozpowszechniania w miejskim systemie informacji.

Propozycja działania nr 5: wprowadzenie systemu znaków informacyjnych

Dotyczy to oznakowania poszczególnych atrakcji turystycznych np. zabytków w postaci tablic informacyjnych. Czytelnego oznakowania wymagają także dojścia i dojazdy do Zespołu Staromiejskiego. Odpowiednie znaki powinny informować o lokalizacji Centrum Informacji Turystycznej i jego filii. Propozycje doty-

czące lokalizacji znaków dojazdowych i innych ważniejszych znaków informacyjnych w mieście przedstawiono na mapie 2.

Propozycja działania nr 6: zmiana struktury organizacyjnej i finansowej turystycznego przewodnictwa po mieście.

W obecnym systemie przewodnictwa turystycznego występuje szereg nieprawidłowości wymagających zmiany: np. oprowadzanie wycieczek bez uprawnień, co nie gwarantuje odpowiedniej jakości usługi, oprowadzanie wycieczek bez rejestracji, co ogranicza wpływy finansowe dla miasta (około 40 % wycieczek nie jest obsługiwanych przez przewodników toruńskich), itd.

Proponuje się stworzenie zespołu przewodników miejskich legitymujących się weryfikowanymi uprawnieniami w postaci odpowiedniego oznaczenia np. odznaka „Przewodnik miejski”. Zespół ten powinien być umiejscowiony przy Agencji Turystyki lub przy wydziale UM i współpracować z miejskim systemem informacji. Weryfikację przewodników należałoby w takiej sytuacji zlecić PTTK lub powołać specjalny zespół przy w/w instytucjach miejskich.

3.3. Poprawa infrastruktury komunalnej i turystyczno-rekreacyjnej miasta

Obecny stan infrastruktury komunalnej i turystyczno-rekreacyjnej miasta wymaga podjęcia wielu działań umożliwiających rozwój ruchu turystycznego i zaspokojenia potrzeb mieszkańców miasta. Szczególną rolę odgrywa unikatowy w skali europejskiej zespół urbanistyczny Starego i Nowego Miasta, do którego odnosi się większość zaproponowanych niżej działań.

Zespół Staromiejski charakteryzuje się atmosferą miasta średniowiecznego, co należy zdecydowanie wyeksponować.

Propozycja działania nr 7: utrzymanie czystości

Jedną z podstawowych spraw dla rozwoju turystyki jest utrzymanie czystości. Śmieci i odpadki na całym terenie Staromiejskim powinny być codziennie usuwane. Ulice i chodniki powinny być co tydzień zmywane wodą. Odrębnego uregulowania wymaga sprawa likwidacji zanieczyszczeń miasta spowodowanych przez psy, do czego powinni być zobligowani ich właściciele.

Propozycja działania nr 8: opracowanie i wdrożenie systemu odpowiedniej jakości sanitariatów.

Urządzenia sanitarne w obiektach użyteczności publicznej, zwłaszcza sanitariaty miejskie oraz zlokalizowane w obiektach hotelowych, gastronomicznych, kultural-

nych itd. należy utrzymywać w czystości, gdyż staje się to jednym z hamulców rozwoju turystyki w Toruniu.

Propozycja działania nr 9: zagospodarowanie podwórek staromiejskich i pasaży

W uzgodnieniu z Miejskim Konserwatorem Zabytków – należy opracować i zrealizować program zagospodarowania podwórek staromiejskich w połączeniu z międzyulicznymi przejściami pieszymi (pasażami). Na podwórkach o większych powierzchniach można urządzić kawiarnie na wolnym powietrzu, mini-skwerki, tereny wystawowe itp. Do powyższego zagospodarowania nadają się (wg opinii MKZ) podwórka i pasaże wskazane na mapie 2.

Bramy podwórek niezagospodarowanych należy zamykać na noc, chyba że prowadzą do biur, sklepów. W obecnej sytuacji otwarte podwórka wykorzystywane są w wielu przypadkach jako miejsca spożywania alkoholu, publiczne toalety i miejsca składowania śmieci, co nie jest do przyjęcia przy zakładanym rozwoju turystyki.

Propozycja dotycząca działań 7,8 i 9:

Do wielu działań, a szczególnie działań 7,8 i 9 celowe jest wykorzystanie bezrobotnych w ramach prac publicznych.

Propozycja działania nr 10: zapewnienie pełnego bezpieczeństwa

Obecnie, zwłaszcza w godzinach wieczornych toruńska Starówka nie jest bezpieczna nie tylko dla mieszkańców, ale i dla turystów. W ciągu dnia przechodnie zaczepiani są przez żebraków, zdarzają się też zaczepki chuliganów. Policja Muncypalna w większym stopniu powinna zwracać uwagę na zakłócanie spokoju i interweniować w każdym przypadku. Szczególnego dozoru wymagają główne trasy zwiedzania miasta oraz rejon zamku krzyżackiego. Do powyższych działań zaliczyć należy także m.in. eliminację patologicznych form uczestnictwa w turystyce, np. noclegów w samochodach i autobusach na ulicach miasta.

Propozycja działania nr 11: estetyzacja Starówki

Ogólny wizerunek Zespołu Staromiejskiego wymaga wyeksponowania przez wprowadzenie elementów estetyzujących: kwiatów oraz proporców, flag itp.

W sezonie letnim ulice powinny być ozdobione koszami z kwiatów. Na fasadach budynków, zwłaszcza na obu rynkach mieszkańcy oraz użytkownicy lokali powinni zawieszać skrzynki lub kosze z kwiatami. Zachętą dla mieszkańców mogłyby być konkursy na najpiękniej udekorowane fasady budynków.

Kolorowe proporce i flagi zaprojektowane w stylu średniowiecznym powinny nadać Starówce oryginalny wygląd, który turyści łatwo zapamiętają i przekażą swe

wrażenia innym. Materiały do wykonania proporców i flag powinny być zapewnione z funduszków miejskich.

Propozycja działania nr 12: wprowadzenie ławek i miejsc odpoczynkowych

Obecnie poza stolikami obiektów gastronomicznych w zasadzie brak w obrębie Zespołu Staromiejskiego ławek i miejsc odpoczynkowych, zwłaszcza przy głównych trasach zwiedzania. Zmęczeni turyści, zwłaszcza dzieci zapamiętują Toruń jako miasto, gdzie nie można nigdzie odpocząć, oglądać zabytki i obserwować mieszkańców wygodnie siedząc.

Propozycja działania nr 13: zmiana nawierzchni ul. Szerokiej

Obecny stan nawierzchni deptaka jest opłakany, na co zwracają uwagę ankietowani turyści. Zmianę nawierzchni traktować należy jako jedną z ważniejszych dziedzin inwestycji komunalnych służących m.in. turystyce.

Propozycja działania nr 14: zagospodarowanie zamku krzyżackiego

Zamek krzyżacki i jego otoczenia stanowi ważną atrakcję turystyczną Torunia. Jest to walor prawie zupełnie niewykorzystany. Zagospodarowanie tego terenu może wydatnie zwiększyć wielkość ruchu turystycznego (nawet o 25–30 %). Dla omawianego terenu należy sporządzić specjalny plan zagospodarowania i użytkowania. Działania powinny zostać podjęte natychmiast. Elementami zagospodarowania tego kompleksu powinny być:

- Muzeum Zamkowe,
- impreza światło-dźwięk,
- taras widokowy z KR „Zamek” łączący się z tzw. trasą turystyczną,
- obiekty towarzyszące, w tym istniejący KR „Zamek”,
- inne obiekty, np. zagospodarowanie starej kuźni obok ruin zamku i jej wykorzystanie (np. ekspozycja rzemiosła średniowiecznego, pokazy pracy zrekonstruowanych urządzeń, możliwość adaptacji urządzeń do innych funkcji, np. palenisko, gdzie możnaby upiec barana itp.).

Poza zagospodarowaniem samego zamku bardzo istotne znaczenie ma wznowienie imprezy światło-dźwięk. Pokazy powinny odbywać się np. co drugi dzień i we wszystkie dni świąteczne. Uzupełniając należałoby wprowadzić pokazy rycerskie, walki i turnieje. Sam spektakl główny prowadzony być powinien przez aktorów profesjonalnych np. z Teatru im. W. Horzycy. Do organizacji pokazów towarzyszących można zachęcić młodzież szkolną, studencką, zwłaszcza amatorskie grupy artystyczne. Dodatkowo w fosie proponuje się zorganizowanie pokazów strzelania

z kuszy (wraz z możliwością organizacji konkursów strzeleckich dla turystów za odpowiednią opłatą). Wstępną deklarację pomocy organizacyjnej złożyli Organizatorzy Turniejów Rycerskich z Golubia-Dobrzynia. Podczas spektakli, konkursów i pokazów średniowiecznych turyści powinni mieć możliwość dokonania zakupów pamiątek związanych z tematem rycerskim, związanych z okresem średniowiecznym, a także nabycia toruńskich pierników.

Zadaniem Zarządu Miasta jest opracowanie planu zagospodarowania tego terenu i jego realizacja oraz promocja samej atrakcji. Całość przedsięwzięcia może mieć charakter komercyjny i może stanowić przedmiot oferty miejskiej dla potencjalnych wykonawców (w etapie wstępnym z udziałem miasta).

Należy podkreślić priorytetowe znaczenie tego przedsięwzięcia dla ożywienia ruchu turystycznego w mieście.

Propozycja działania nr 15: rewaloryzacja zabytków

Na zaniedbanie zabytków miasta zwraca uwagę duża część turystów odwiedzających miasto. W wydatkach budżetowych miasta należy zwiększyć kwoty na rewaloryzację zabytków. Celowe jest także podjęcie działań zmierzających do uaktywnienia remontów prywatnych obiektów np. przez wprowadzanie odpowiednich ulg podatkowych, kredytowanie itp.

Propozycja działania nr 16: zagospodarowanie Bastionu I

Miejski Konserwator Zabytków powinien przedstawić koncepcję zagospodarowania Bastionu I wraz z terenami otaczającymi. Jest to teren, który powinien pełnić funkcje turystyczne i rekreacyjne w łączności z sąsiadującym terenem zamkowym. Wskazane jest tu wprowadzenie funkcji towarzyszących np. lokalizacja parkingu, organizacja tarasu widokowego, powierzchnie wystawowe itd.

Propozycja działania nr 17: opracowanie katalogu obiektów zabytkowych przeznaczonych do adaptacji na cele turystyczne

Miejski Konserwator Zabytków powinien opracować koncepcję i dokumentację wstępną dla potencjalnych inwestorów zagospodarowania obiektów zabytkowych na cele turystyczne: hotele, domy wycieczkowe, pensjonaty itd. o zróżnicowanym standardzie świadczonych usług. Dokumentacja powinna zawierać zdjęcia obiektów i krótki opis wraz z zaleceniami konserwatorskimi. W koncepcji należy uwzględnić działania zmierzające do określenia ułatwień dla prywatnych właścicieli obiektów chcących adaptować swe obiekty do funkcji turystycznych.

Ze wstępnych rozmów z MKZ wynika, że na cele turystyczne mogą być przeznaczone następujące obiekty (mapa 2):

- ul. Mostowa 1 (gastronomia hotel, kompleks usług towarzyszących),
- ul. Mostowa 6 (obiekt noclegowy średniego standardu, np. dom wycieczkowy),
- ul. Rabiańska 11 (hotel lub pensjonat),
- ul. Rabiańska 17 (zmiana funkcji, przebudowa i adaptacja na cele hotelowe),
- ul. Szpitalna 4 (hotel wysokiego standardu),
- Małe Garbary 7 (pensjonat),
- ul. Dominikańska 3–7 (dom wycieczkowy lub schronisko),
- ul. Podmurna 93 i 95 (adaptacja wnętrz magazynowych na cele pensjonatowe lub hotelowe),
- ul. Podmurna (Basztka Koci Łeb) – zmiana funkcji na cele pensjonatowe (wraz z gastronomią).

Pomoc dla prywatnych inwestorów powinna być ukierunkowana na tworzenie obiektów pensjonatowych (rodzinnych) lub apartamentów w pojedynczych kamieniczkach (lub w 2–3 kamieniczkach jako inwestycje wspólne) z obiektami gastronomicznymi i usługami towarzyszącymi (np. kameralne bary, lokale rozrywkowe, puby itd.).

Propozycja działania nr 18: poprawa systemu komunikacji miasta

Rozwój turystyki w Toruniu napotyka na szereg barier związanych z systemem komunikacji, na co zwracają uwagę ankietowani turyści. Jest to związane z:

- złym stanem nawierzchni dróg przelotowych (tranzyt turystyczny) w obrębie miasta,
- brakiem dobrego oznakowania dróg oraz kierunków dojazdowych do Zespołu Staromiejskiego,
- niewystarczającą powierzchnią miejsc parkowania pojazdów,
- złą organizacją ruchu pojazdów i ruchu pieszych w relacji: droga dojazdowa–parking–ciąg pieszy do Zespołu Staromiejskiego.

Dla rozwiązania powyższych problemów wskazane jest opracowanie specjalnego studium komunikacyjnego miasta (ze szczególnym uwzględnieniem Zespołu Staromiejskiego) pod kątem rozwoju ruchu turystycznego. Przy zakładanym kilkukrotnym wzroście ruchu turystycznego w Toruniu w najbliższych latach problemy komunikacyjne stać się mogą jedną z najważniejszych barier rozwoju tego ruchu.

Dla udrożnienia ciągu pieszego do Starówki istotną rolę odgrywa budowa przejścia pieszego na Pl. Rapackiego. Jeżeli chodzi o nowe parkingi, to docelowo należy rozpatrzyć możliwość organizacji parkingów wielopoziomowych np. w rejonie Bastionu I.

Propozycja działania nr 19: inspiracja do ukształtowania miasta jako centrum kongresowego (konferencyjnego)

W Toruniu już obecnie wśród przyjeżdżających jest duży odsetek osób uczestniczących w podróży służbowych, osób przyjeżdżających w interesach, uczestników zjazdów, konferencji itd., czyli w celach innych zasadniczo niż cele turystyczne. Osoby te jednak korzystają z elementów zagospodarowania turystycznego i zaliczane są do uczestników ruchu turystycznego. Należy nadmienić, że ludzie interesu przyjeżdżający do miasta wydają średnio 2,6 razy więcej pieniędzy podczas podróży niż przeciętni turyści.

Inspiracją do coraz większego rozwoju omawianych form ruchu turystycznego powinno być opracowanie szczegółowego programu rozwoju miasta pod kątem ukształtowania centrum kongresowego. W początkowej fazie należy przewidywać wykorzystanie istniejących elementów zagospodarowania turystycznego oraz ścisłą współpracę z władzami UMK. Docelowo należy poszukiwać inwestorów, którzy chcieliby inwestować w budowę specjalnego kompleksu konferencyjnego (hotel lub zespół hoteli z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi), z uwzględnieniem jak najwydatniejszej pomocy miasta.

Propozycja działania nr 20: przedstawienie oferty inwestycyjnej na budowę obiektów noclegowych (gl. hotelowych)

Toruń jest atrakcyjnym miastem do lokalizacji nowych obiektów noclegowych, zwłaszcza o wysokim standardzie. Świadczy o tym duże wykorzystanie obiektów istniejących. Niewątpliwie potrzebne są przynajmniej 2–3 hotele o wysokim, międzynarodowym standardzie. Przy przewidywanym rozwoju ruchu turystycznego istnieje także potrzeba zbudowania nowych obiektów noclegowych o średnim standardzie, domów wycieczkowych i schronisk oraz małych, rodzinnych obiektów noclegowych typu pensjonatowego. Potrzebę lokalizacji takich obiektów uzasadnić można stosując kryteria rachunku ekonomicznego.

Oferty inwestycyjne na budowę w/w obiektów należy przedstawić potencjalnym inwestorom wraz z gwarancjami wszechstronnej pomocy ze strony miasta (np. ulgi podatkowe we wstępnym okresie użytkowym, pomoc na etapie realizacyjnym, deklaracja współpracy w procesie promocyjnym itp.).

Niezależnie miasto powinno dążyć do lokalizacji nowych pól namiotowych, campingowych i caravaningowych w sąsiedztwie głównych dróg tranzytu turystycznego. Brak takiego zagospodarowania stanowi jedną z istotnych barier ograniczających rozwój ruchu turystycznego w mieście.

Realizacja powyższych planów inwestycyjnych warunkowana jest wprowadzeniem obiektów do aktualizowanego planu ogólnego zagospodarowania miasta (odpowiednie wskazówki w tym zakresie przedstawiono na mapie 2).

Propozycja działania nr 21: utworzenie Centrum Sportowo-Rekreacyjnego

W Limburgii (Belgia) na terenach poeksploatacyjnych utworzono na powierzchni około 100 ha Center Park z kompleksowym zagospodarowaniem turystyczno-sportowo-rekreacyjnym (restauracje, obiekty noclegowe, baseny kryte, place zabaw, korty, ciągi spacerowe, obiekty rozrywkowe itd.). Budowa tego zespołu zwróciła się po 6 latach i obecnie przynosi znaczne dochody. W obecnej sytuacji finansowej Torunia stworzenie takiego centrum jest oczywiście niemożliwe. Należy jednak już obecnie zastanowić się – i ewentualnie zapisać w planach zagospodarowania przestrzennego miasta – nad utworzeniem takiego centrum w Toruniu. W niniejszym opracowaniu proponuje się wprowadzenie do planu zagospodarowania miasta rezerwy terenowej przeznaczonej do lokalizacji Centrum Sportowo-Rekreacyjnego (mapa 2).

Centrum to obejmować powinno tereny położone między hotelami „Wodnik” i „Kosmos”, Wisłą, Portem zimowym i Parkiem Miejskim przy ul. Bydgoskiej. Już obecnie występuje tu szereg elementów zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego (obiekty noclegowe, pole namiotowe, przystań, Ogród Zoobotaniczny, park miejski, baseny sztuczne obiektu „Wodnik” oraz naturalne zbiorniki wody stojącej). Niezależnie powyższe funkcje mogą być rozwijane (na mniejszą skalę) w sąsiedztwie fortu CPWI na granicy Osiedla „Na Skarpie” oraz na Barbarce.

3.4. Podwyższenie jakości i skuteczności oddziaływania poszczególnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych

Toruń posiada szereg unikalnych walorów turystycznych mogących stanowić podstawę rozwoju ruchu turystycznego na dużą skalę. Jest to fakt niezaprzeczalny, który podkreślany jest przez polskich i zagranicznych specjalistów od spraw rozwoju turystyki. Walory miasta nie mogą jednak pozostać same sobie, ale wymagają odpowiedniego wyeksponowania i oprawy oraz reklamy i szeregu działań promocyjnych. Poniżej wyodrębniono trzy grupy zagadnień związanych z podwyższaniem atrakcyjności walorów turystycznych miasta. Są to:

- oświetlenie miasta,
- imprezy kulturalno-rozrywkowe, sportowe i turystyczno-rekreacyjne,
- poszerzenie zakresu oferty turystyczno-rekreacyjnej miasta.

Ankietowani turyści w Toruniu podkreślają, że w mieście jest jeszcze zbyt mało imprez kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i turystyczno-rekreacyjnych. Na podstawie rozmów z turystami i obserwacji własnych można przekonać się, że wieczorem miasto świeci pustkami i czuje się tu atmosferę prowincjonalnej małomiasteczkowej ciszy. Wrażenie jest tym prawdziwsze, że miasto wieczorami nie jest oświetlone od strony Wisły, że nie są oświetlone najważniejsze toruńskie atrakcje turystyczne i stąd po prostu wieczorem nie ma dać pójść i co zwiedzać. Uboga jest także miejscowa oferta rozrywkowo-rekreacyjna tzn., że nawet po zwiedzeniu (i to gruntownym) miasta turysta nie otrzymuje oferty poszerzonej (np. udziału w polowaniu, spaceru statkiem po Wiśle, uczestnictwa w jakiejś karkołomnej, niecodziennej zabawie – co na całym świecie stanowi magnes przyciągający i zatrzymujący turystów w danym miejscu).

Na tym tle przedstawić można 3 kolejne propozycje działań. Są to:

Propozycja działań nr 22: promocyjne oświetlenie miasta

Wieczorem i nocą prawie nie widać miasta od strony tras tranzytu turystycznego. Miasto jest nieoświetlone i **po prostu niewidoczne** dla turysty tranzytowego. Wjeżdżając na most drogowy lub kolejowy od strony południowej potencjalny turysta – nie znając Torunia – nie jest w stanie zapragnąć poznać miasta, którego nawet nie widać.

Minimalny program oświetlenia miasta obejmować powinien oświetlenie w szczycie sezonu turystycznego (maj–wrzesień):

- sylwetki miasta od strony południowej i zachodniej,
- podświetlenia najważniejszych obiektów zabytkowych (głównych atrakcji turystycznych miasta),
- szczególnej dbałości o oświetlenie ulic – głównych ciągów penetracji turystycznej na Starówce.

Propozycja działań nr 23: imprezy

Najlepszym na świecie pomysłem marketingowym promującym miasto są imprezy i nagromadzenie różnych atrakcyjnych wydarzeń odbywających się w mieście.

Dla Torunia (i woj. toruńskiego) opracowywane są corocznie kalendarze imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych. Na 1993 r. planowane są 32 imprezy kulturalne, 16 imprez turystycznych oraz 28 sportowych. W Toruniu organizowany jest także cykl imprez pod nazwą „Toruński Maj” o charakterze kulturalno-rekreacyjnym (około 100 różnych imprez, głównie plenerowych).

Mimo tego – jak twierdzą ankietowani turyści odwiedzający Toruń – odczuwany jest brak atrakcyjnych imprez ożywiających Starówkę, zwłaszcza w godzinach

wieczornych. W sezonie turystycznym codziennie w godzinach wieczornych w Toruniu odbywać się powinna przynajmniej jedna impreza o charakterze plenerowym w każdy wieczór (o sprzyjającej pogodzie) oraz imprezy w obiektach.

Do grupy imprez plenerowych zaliczyć należy:

- występy zespołów muzycznych,
- impreza światło-dźwięk na zamku krzyżackim,
- imprezy masowe na Zamku Dybowskim,
- hepeningi w stylu średniowiecznym np. turnieje, zawody w strzelaniu z kuszy itp.,
- plenery malarskie, rzeźbiarskie, fotograficzne itp.

Ważne jest, aby turyści mogli uczestniczyć czynnie w imprezach plenerowych. Chodzi o taką aranżację imprez, aby turyści mogli brać udział w śpiewie, w zawodach, konkursach, aby mogli kupować wyroby artystyczne poplenerowe itd. Jednocześnie z w/w imprezami następować powinna obsługa handlowa i gastronomiczna. W czasie trwania tych imprez turysta musi mieć okazję, aby mógł coś zjeść, wypić, kupić pierniki (jako najważniejszy artykuł promocyjny miasta), zatańczyć, ewentualnie przejechać się dorożką do hotelu itd.

Organizacja wszystkich w/w działań zmierzających do uatrakcyjnienia pobytu w mieście nie należy wyłącznie do Wydziału Kultury, Turystyki i Sportu UM. Zadaniem Wydziału powinna być inspiracja do realizacji celu oraz ogólne stymulowanie i aranżacja działań i ich koordynacja.

Zaproponować należy, aby główny ciężar organizacji imprez na Starówce został przejęty przez stowarzyszenie przedsiębiorców działających na Starówce (handlowcy, biura podróży, właściciele obiektów noclegowych i gastronomicznych na Starówce). Zadaniem Wydziału byłaby pomoc przy organizacji imprez i koordynacja działalności Stowarzyszenia.

Przykład:

W Linzu (Austria) odbywają się codziennie na rynku Starego Miasta koncerty zespołów z różnych krajów np. wieczór muzyki greckiej, hiszpańskiej itd. Sponsorami występu danego zespołu są właściciele obiektów związanych z obsługą ruchu turystycznego np. piwiarni, winiarni, hoteli – czyli lobby w postaci zaproponowanego dla toruńskiej Starówki Stowarzyszenia. Wpływy z obsługi turystów wielokrotnie przekraczają wydatki na zaproszenie zespołów muzycznych.

Istotną rolę przy organizacji imprez odgrywać powinni mieszkańcy miasta, których należy w tym kierunku uaktywniać poprzez instytucje kulturalne, społeczne,

młodzieżowe o charakterze ogólnomiejskim i osiedlowym (domy kultury, organizacje harcerskie, kluby, stowarzyszenia artystyczne, szkoły itp.).

W mieście docelowo zaistnieć powinny imprezy kojarzące się turystom z Toruniem i tylko z Toruniem, takie np. jak:

- **specjalność kulturalno-rozrywkowa** miasta, jaką powinna być impreza światło-dźwięk na zamku krzyżackim,
- **imprezy doroczne cykliczne**, takie jak „Toruński maj” rozszerzony o imprezy plenerowe, zwłaszcza w godzinach popołudniowych i wieczornych,
- **imprezy okazjonalne** związane tematycznie z Toruniem, np. turnieje i pokazy walk średniowiecznych, konkursy kusznicze, masowe imprezy młodzieżowe na Zamku Dybowskim (np. jarmarki kulturalne w połączeniu z występami kapel, orkiestr amatorskich, zespołów młodzieżowych), na które młodzież przyjeżdżałaby specjalnie do Torunia (tak jak do Jarocina). Imprezy takie mogłyby odbywać się w Toruniu w ciągu całego roku – z wykorzystaniem Centrum Sportowo-Wodowiskowego Tor-Tor.

Powyższe propozycje organizacji w Toruniu rozmaitych imprez przyciągających turystów powinny być uzupełnione o szereg innych działań, głównie organizacyjnych podwyższających jakość i skuteczność oddziaływania atrakcji turystycznych i rekreacyjnych Torunia. Wymienić tu należy m.in.:

- organizacja lotów pasażerskich nad miastem,
- organizacja szlaku turystycznego wzdłuż toruńskich fortów,
- organizacja imprez związanych w Wisłą, np. pokazy sportowe, regaty imprezy motorowodne, żeglarskie, wznowienie rejsów statkiem po Wiśle,
- opracowanie pakietów wycieczkowych wspólnie z innymi miastami, np. współorganizacja imprez z miastami średniowiecznymi, gotyckimi; organizacja szlaku turystycznego miast gotyckich lub tym podobne,
- opracowanie pakietów regionalnych w łączności z atrakcjami turystycznymi znajdującymi się poza Toruniem: np. oferta dla turystów z hoteli związana z możliwością uczestnictwa w polowaniu (np. brodnickie obwody łowieckie), udziału w turniejach rycerskich (Golub-Dobrzyń), możliwości wędkowania (Angelzentrum-Ostrowite), wyjazdu do Ciechocinka, zwiedzenie Chełmna, wypoczynku nadwodnego w Kamionkach, przejażdżki konnej (Grabowiec) itd.,
- analogiczne propozycje przeznaczone powinny być dla osób posiadających tylko kilka godzin czasu, np. dla oczekujących na połączenie kolejowe lub autobusowe. Oferta ta może być przedstawiona np. na Dworcu Głównym PKP w postaci planu miasta z zaznaczonymi trasami zwiedzania w ciągu: 1 godz., 2 godz. itd. i uzupełniona o aktualną informację o imprezach. Oferta ta w formie:

„Masz trochę czasu – zobacz Toruń, oferujemy: ...”. Podobne oferty powinny być – jak już wspomniano na ważniejszych parkingach i stacjach benzynowych położonych przy drogach tranzytu turystycznego, np. w formie: „Zatrzymaj się w Toruniu – przez 1 godz. możesz zwiedzić ..., uczestniczyć w ...; w ciągu 2 godzin możesz ...”

Zwiększenie atrakcyjności turystycznej miasta osiągnąć można przez wprowadzanie – inspirowanych przez miasto – atrakcji turystycznych np. w formie:

- przejażdżek dorożkami,
- restauracji w stylu średniowiecznym z obsługą w odpowiednich strojach i oryginalną ofertą gastronomiczną,
- uruchomienia wypożyczalni rowerów do zwiedzania miasta (warunkiem jest przygotowanie tras rowerowych),
- stałych plenerów rzeźbiarskich np. wzdłuż murów przy Bulwarze Filadelfijskim, przy Pl. Rapackiego itd.

Potrzebne są także zmiany organizacyjne w zakresie działania istniejących obiektów obsługi ruchu turystycznego i pokrewnych, np.:

- rozważenie zmian w **funkcjonowaniu toruńskich muzeów**. Niewskazane jest aby wszystkie obiekty były jednocześnie zamknięte jednego dnia (poniedziałek). W sezonie turystycznym czas zwiedzania tych placówek powinien być wydłużony. Niedoposzczalne jest planowanie remontu placówek w czasie szczytu sezonu turystycznego (maj–wrzesień).
- nowych rozwiązań organizacyjnych wymaga zagadnienie **handlu sezonowego** na Starówce. Dotyczy to przede wszystkim handlu dziełami sztuki oraz typowymi produktami miasta np. piernikami.

W Toruniu jest zdecydowanie zbyt mało punktów sprzedaży pierników. W okresie maj–wrzesień powinny być tworzone sezonowe stoiska sprzedaży pierników w wielu punktach, takich jak np. Plac Rapackiego, rejon zamku krzyżackiego, bulwary nadwiślańskie, wzdłuż ciągów ruchu wycieczkowego. Należy wyznaczyć specjalne miejsca, w których mogłyby być też eksponowane i sprzedawane obrazy, rzeźby, wytwory rękodzieła przez artystów, w tym np. studentów w Wydziale Sztuk Pięknych UMK.

- koordynacji działań w dziedzinie **pamiątkarstwa**. Każdy przedmiot z umieszczoną nazwą TORUŃ jest doskonałym przedmiotem promocyjnym. Rolą władz miasta jest, aby jak najwięcej przedmiotów: ceramiki, pocztówek, albumów a nawet odzieży posiadało symbol miasta. Koordynacja działań powinna polegać na utworzeniu Stowarzyszenia producentów pamiątek (np. koszulek z nadrukiem „KOCHAM TORUŃ”, ceramiki z rysunkiem poszczególnych zabytków miasta itp.), zachęcaniu do produkcji tych pamiątek a nawet po-

mocy w ich sprzedaży. Jedną z ważnych dziedzin działania w tej dziedzinie jest wspomaganie producentów **PLAKATÓW** dotyczących miasta. Turyści bardzo chętnie kupują plakaty z ogólnym wizerunkiem miasta i jego zabytków, z widokami poszczególnych części miasta np. Starówki z Ratusza, z mostu itp.

W dziedzinie działań organizacyjnych wymienić należy ponadto:

- zgłoszenie do Dyrekcji Generalnej PKP potrzeby uruchomienia **sezonowych połączeń kolejowych typu turystycznego** np. na trasie Berlin–Poznań–Toruń–Olsztyn–Królewiec. Turystyka kolejowa staje się coraz bardziej popularna na świecie, Toruń z pewnością powinien znaleźć się w systemie kolejowych połączeń turystycznych Europy,
- konieczność **renowacji makiety średniowiecznej** w ekspozycji Muzeum Okręgowego (Dom Kopernika) o co wnioskować należy do odpowiednich władz,
- konieczność **zmiany tradycyjnych tras zwiedzania** miasta proponowanych przez toruńskich przewodników. W tym celu konieczne jest czytelne rozróżnienie w ofercie turystycznej miasta typowych tras w układzie 2, 3, 4, 6 godzinny z uwzględnieniem podziału tematycznego np. o charakterze poznawczym, rozrywkowym, rekreacyjnym itp. Należy nadmienić, że obecny przebieg głównych tras wycieczkowych powinien ulec modyfikacji z chwilą uruchomienia planetarium.

3.5. Kadry

Jednym z czynników decydujących o możliwościach realizacji przyjętej strategii rozwoju turystyki i rekreacji są kadry. Obecnie w Toruniu istnieje w Centrum Kształcenia Ustawicznego kierunek związany z obsługą ruchu turystycznego, a jego absolwenci w kursie pomaturalnym uzyskują tytuł „technika obsługi ruchu turystycznego”. Ujmując wszystkie rodzaje kursów można stwierdzić, że rocznie przybywa w mieście około 200 absolwentów mogących podjąć pracę związaną: z obsługą ruchu turystycznego, informacją turystyczną, organizacją imprez turystyczno-rekreacyjnych oraz pracą w recepcjach obiektów noclegowych. Ze względu na nasycenie rynku pracy zatrudnienie zgodne z kierunkiem wykształcenia podejmuje najwyżej około 5 % absolwentów.

Należy nadmienić, że absolwenci nie otrzymują uprawnień przewodnickich i charakteryzują się zwykle niezbyt dobrą znajomością czynną języków obcych i wiedzą na temat rynkowego funkcjonowania przemysłu turystycznego. Sprzyjające jest to, że w Toruniu istnieją szkoły średnie i zasadnicze kształcące uczniów o specjalności gastronomicznej i ekonomicznej, Absolwenci tych szkół mogą stanowić kadrę w przypadku rozwoju infrastruktury turystycznej w Toruniu. Sprzyjające jest

również to, że w Toruniu istnieje znaczna grupa przewodników turystycznych. W okresie szczytu sezonu turystycznego zauważa się jednak braki liczebne w grupie przewodników oprowadzających turystów w językach obcych, zwłaszcza angielskim.

W Toruniu nie kształci się kadr dla turystyki na poziomie wyższym. Zakładając intensywny rozwój turystyki w mieście należy wnioskować do władz uniwersyteckich o utworzenie specjalności związanych z turystyką na kierunku geografii i ekonomii (ekonomika przedsiębiorstw obsługi ruchu turystycznego).

4. Podział strategii na etapy

Przedstawione wyżej propozycje działań powinny zostać zrealizowane w całości w cyklu 5-letnim wprowadzającym strategię w życie. Działania te podzielić należy na krótko-, średnio- i długoterminowe.

4.1. Działania krótkoterminowe (do końca 1993 r., czyli maksymalnie 9 miesięcy):

- a) opracowanie programów realizacyjnych następujących działań:
 - zintegrowanego systemu informacji,
 - zmiany struktury organizacyjnej i finansowej przewodnictwa turystycznego,
 - systemu utrzymania czystości Zespołu Staromiejskiego,
 - wykorzystania bezrobotnych do prac porządkowych, zwłaszcza na terenie Zespołu Staromiejskiego,
 - zapewnienia pełnego bezpieczeństwa,
 - estetyzacji Starówki,
 - wprowadzenia ławek i miejsc odpoczynkowych,
 - zagospodarowania zamku krzyżackiego,
 - programów strategii marketingowej,
 - organizacji tras rowerowych w mieście,
- b) promocyjne oświetlenie miasta,
- c) organizacja imprezy światło-dźwięk na zamku krzyżackim,
- d) powołanie Agencji Turystyki,
- e) ogłoszenie konkursu na hasło i znak graficzny promujący miasto,
- f) wprowadzenie systemu znaków informacyjnych,
- g) opracowanie katalogu obiektów zabytkowych przeznaczonych do adaptacji na cele turystyczne,
- h) przedstawienie oferty inwestycyjnej na budowę obiektów noclegowych (gł. hotelowych),

- i) wzbogacenie kalendarza imprez, zwłaszcza plenerowych,
- j) podjęcia działań organizacyjnych wymienionych w pkt 3.4,
- k) wprowadzenie zapisu do statutu miasta o znaczącej roli turystyki dla rozwoju Torunia.

4.2. Działania średnioterminowe (rok do dwóch lat, czyli do połowy 1995 r.)

- a) pozyskiwanie nowych rynków turystycznych, przygotowanie nowych ofert,
- b) poszerzenie oferty kompleksowej miasta,
- c) programy rozbudowy i modernizacji najważniejszych elementów bazy noclegowej,
- d) realizacja zintegrowanego systemu informacji,
- e) poprawa infrastruktury komunalnej Zespołu Staromiejskiego oraz wdrożenie systemu odpowiedniej jakości sanitariatów i zagospodarowanie podwórek,
- f) estetyzacja Zespołu Staromiejskiego,
- g) zmiana nawierzchni ul. Szerokiej,
- h) poprawa systemu komunikacyjnego miasta,
- i) zagospodarowanie ogólnomiejskiego terenu rekreacyjnego Barbarka.

4.3. Działania długoterminowe (rok do pięciu lat, czyli do końca 1998 r.)

- a) pełna rewaloryzacja zabytków w obrębie głównych tras zwiedzania,
- b) zagospodarowanie Bastionu I,
- c) utworzenie Centrum Sportowo-Rekreacyjnego,
- d) poprawa infrastruktury komunalnej i turystyczno-rekreacyjnej miasta,
- e) ukształtowanie się miasta jako centrum kongresowego (konferencyjnego),
- f) zmiany programowe kształcenia kadr dla turystyki i rekreacji.

VI. Wytyczne i wskazania do planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Torunia

Do planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta proponuje się wprowadzenie zapisów dotyczących następujących elementów związanych z obsługą turystyki i rekreacji wg mapy 2; w tym szczególnie:

1. szlak toruńskich fortów,
2. centrum sportowo-rekreacyjne,
3. obsługa komunikacyjna tranzytu turystycznego,
4. Bastion I wraz z określeniem funkcji turystycznych i rekreacyjnych,
5. campingi, lokalizacja obiektów noclegowych,
6. tereny rekreacyjne,
7. proponowane trasy rowerowe.

Wprowadzenie do planu powyższych zapisów wiąże się z podjęciem odrębnych opracowań studialnych (np. studium zagospodarowania terenu Bastionu I), które powinny zostać jak najszybciej opracowane. Zapisy w planie powinny nawiązywać do funkcji turystyczno-rekreacyjnych terenów znajdujących się poza granicami administracyjnymi miasta (tereny funkcjonalne, np. dolina Drwęcy i Wisły, obszary leśne itd.).

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Spis tabel

- Tabela 1. Charakterystyka użytkowa obiektów bazy noclegowej w Toruniu wg stanu na 30.XI.1992 r. (str. 10–14)
- Tabela 2. Standard obiektów noclegowych w Toruniu (str. 16)
- Tabela 3. Wykorzystanie bazy noclegowej w Toruniu w układzie rodzajowym w okresie X.1991–IX.1992 r. (str. 17)
- Tabela 4. Korzystający z noclegów w obiektach noclegowych w Toruniu w okresie IX.1991–VIII.1992 r. (str. 19)
- Tabela 5. Struktura wieku osób zameldowanych w hotelu „Pod Trzema Koronami” w okresie 1.XII.1991–30.VI.1992 r. (str. 26)
- Tabela 6. Biura turystyczne z siedzibą w Toruniu (wg stanu na 28.II.1993 r.) – str. 29–31
- Tabela 7. Wydatki turystów zagranicznych w Polsce w I półroczu 1992 r. wg krajów pochodzenia (str. 38)
- Tabela 8. Zestawienie liczby autokarów i samochodów osobowych spoza woj. toruńskiego na parkingu pod mostem drogowym w Toruniu (str. 43)
- Tabela 9. Czas parkowania autokarów i samochodów osobowych na parkingu pod mostem drogowym w Toruniu (str. 44)
- Tabela 10. Pochodzenie terytorialne pojazdów krajowych spoza woj. toruńskiego na parkingu pod mostem drogowym – autokary (str. 46)
- Tabela 11. j.w. – samochody osobowe (str. 47)
- Tabela 12. Średnie wydatki turystów polskich i zagranicznych w ciągu 1 dnia pobytu w Toruniu w 1992 r. (str. 51)

Spis rysunków w tekście

- Rys. 1. Położenie i dostępność komunikacyjna Torunia (str. 4)
- Rys. 2. Atrakcyjność turystyczna obiektów zabytkowych Zespołu Staromiejskiego Torunia (po str. 5)
- Rys. 3–6. Wykorzystanie obiektów bazy noclegowej w okresie X.1991–IX.1992 r. (str. 21–23)
- Rys. 7. Ruch turystyczny i rekreacyjny w Toruniu w 1992 r. (str. 54)

Załączniki mapowe poza tekstem (1:10 000)

- Mapa 1. Walory turystyczne. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne
- Mapa 2. Koncepcja funkcjonowania turystyki i rekreacji

Załącznik

- Kwestionariusz ankiety „Turystyka w Toruniu” (str. 80)

A N K I E T A "Turystyka w Toruniu"

1. Rodzaj pobytu: a/ interesy, b/ urlop, c/ inne
2. Ile dni trwa pobyt w Toruniu ? a/ kilka godzin lub 1 dzień bez noclegu
b/ 1 dzień z noclegiem w
c/ 2 dni z noclegiem w d/ ponad 2 dni z noclegiem w
3. Środek lokomocji: a/ samochód, b/ autobus, c/ pociąg, d/ inny
4. Forma organizacyjna: a/ indywidualnie, b/ grupa rodzinna, koleżeńska,
c/ wycieczka, d/ inna
5. Jak pozytywne odczucia ma Pan/i/ związane z miastem ? Co w Toruniu
okazało się lepsze od Państwa oczekiwań ?
.....
.....
6. Jak negatywne odczucia ma Pan/i/ związane z miastem ? Co w Toruniu nie
spełniło Państwa oczekiwań ?
.....
.....
7. Orientacyjnie jakie wydatki poniósł Pan/i/ podczas pobytu w Toruniu ?
a/ nocleg
b/ wyżywienie
c/ materiały informacyjne /mapy, foldery itp/.....
d/ pamiątki jakie ?
e/ wydatki związane z wejściem do muzeów, na imprezy kulturalne itp:
..... jakie ?
f/ inne wydatki
.....
8. Dane osobowe
a/ płeć: mężczyzna/kobieta
b/ wiek
c/ zawód
d/ miasto/kraj zamieszkania

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety !

Życzymy miłego pobytu w Toruniu !